

Metingen aan de melkweg met een 1,5 meter schoteltje

Frans De Jong
PE1RXJ

Seminar “Waterstof in je achtertuin”
14 maart 2026
Dwingeloo

Overzicht

- * **Wat wil ik eigenlijk**
- * **De hardware beschrijving**
- * **Een eerste waterstof waarneming**
- * **Verdere opbouw en verbetering**
- * **Een volledige –statische- meting**
- * **Wat zie ik? Kan ik het ook verklaren?**
- * **En hoe nu verder?**

Wat wil ik?

- * **Kan ik radioastronomie thuis doen?**
  - > ELF (SID), 20 MHz JOVE, Meteor scatter, 70 cm zonnemetingen, ...
- * **Is 21cm waterstof (lijnstraling) te doen?**
  - > Dat gaan we zien!
- * **Hoe groot moet een antenne dan wezen?**
- * **Waar liggen de grenzen?**

Hardware beschrijving

- * **Nodig:**

- antenne reflector (3 meter schotel bewezen)
- een geschikt actief element (busstraler)
- ruisarme voorversterker (LNA)
- ontvanger (SDR)
- voedingen

- * **PC met software.**

Hardware beschrijving busstraler

De busstraler is een koekjesblik en als kwartgolf element een Parkerpen stift.

Dat lijkt op de zgn. “Cantenna”.

Er bestaan meerdere Excel invul-programma’s voor de maatvoering.

Hardware beschrijving busstraler

koekjesblik en als
een Parkerpen stift.

‘Cantenna’.

cel programma’s voor de

Hardware beschrijving busstraler

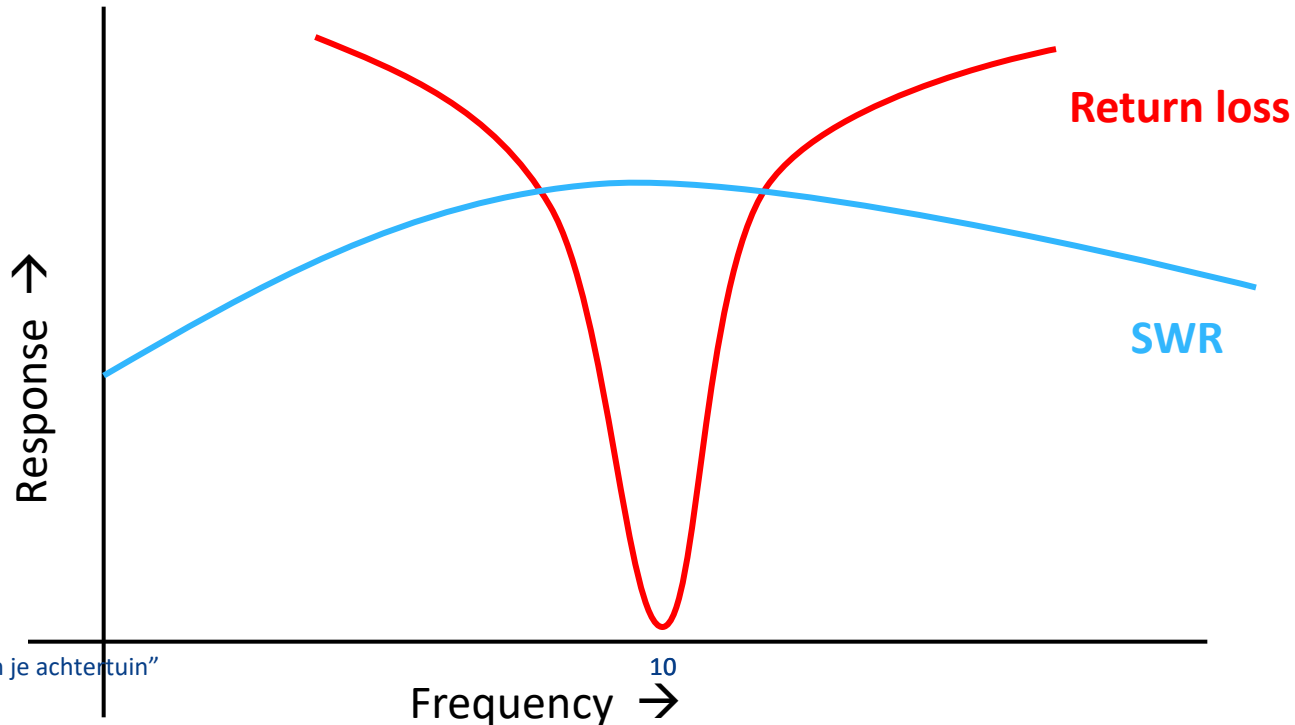

or de

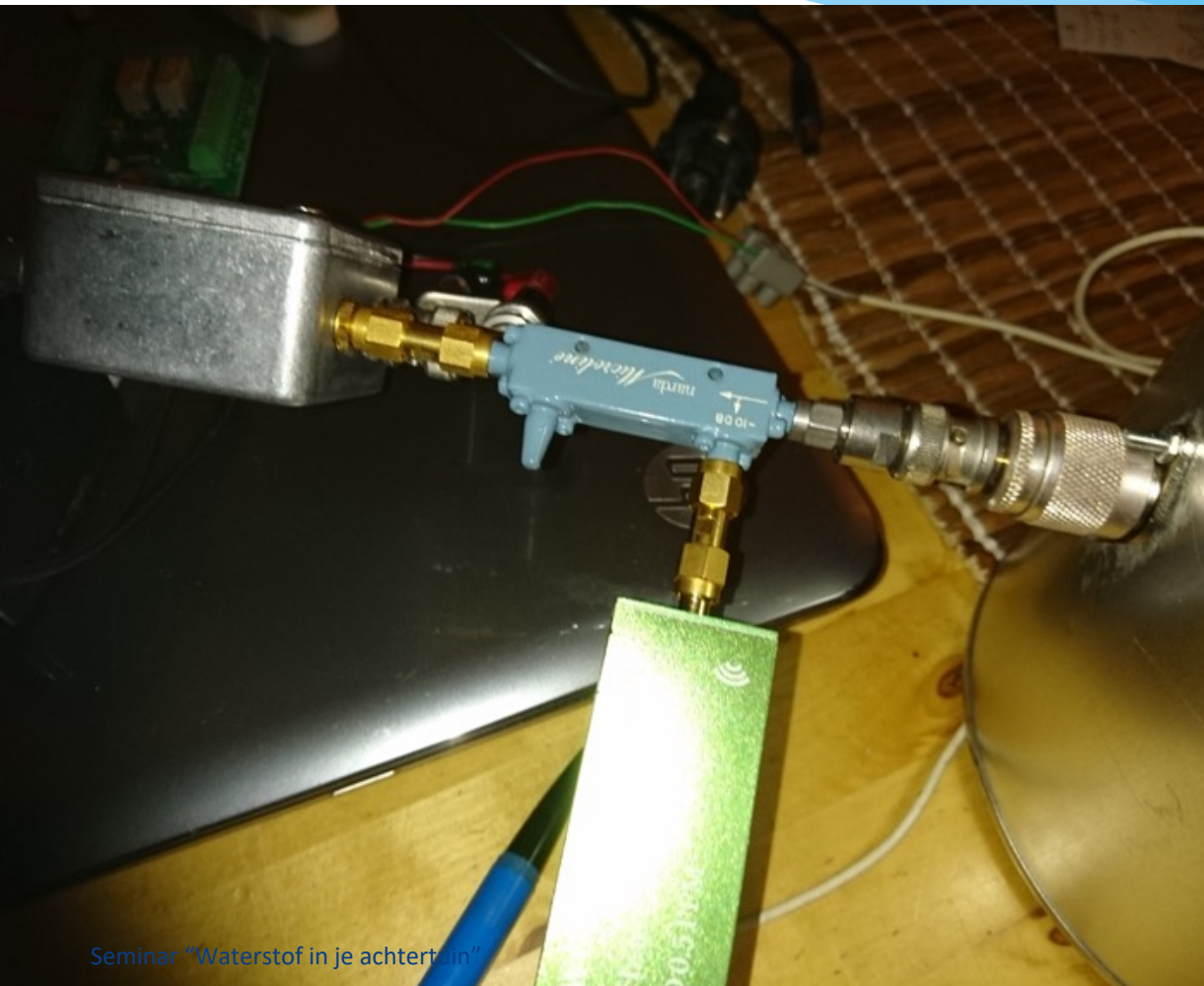
Hardware beschrijving busstraler

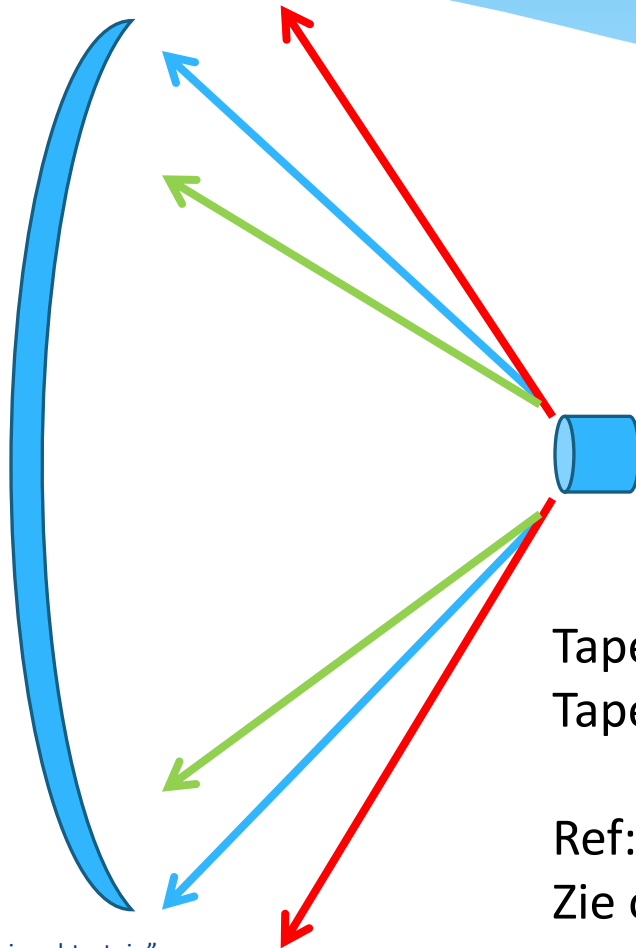
Bepaling Minimum return loss

Bepaling Minimum return loss

Bepaling bundelbreedte van de busstraler

Ogenschijnlijk ideaal

Overspill geeft ruis

-10 dB praktisch perfect

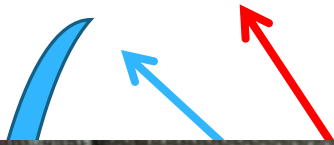
Taper -3 dB is goed voor max signal

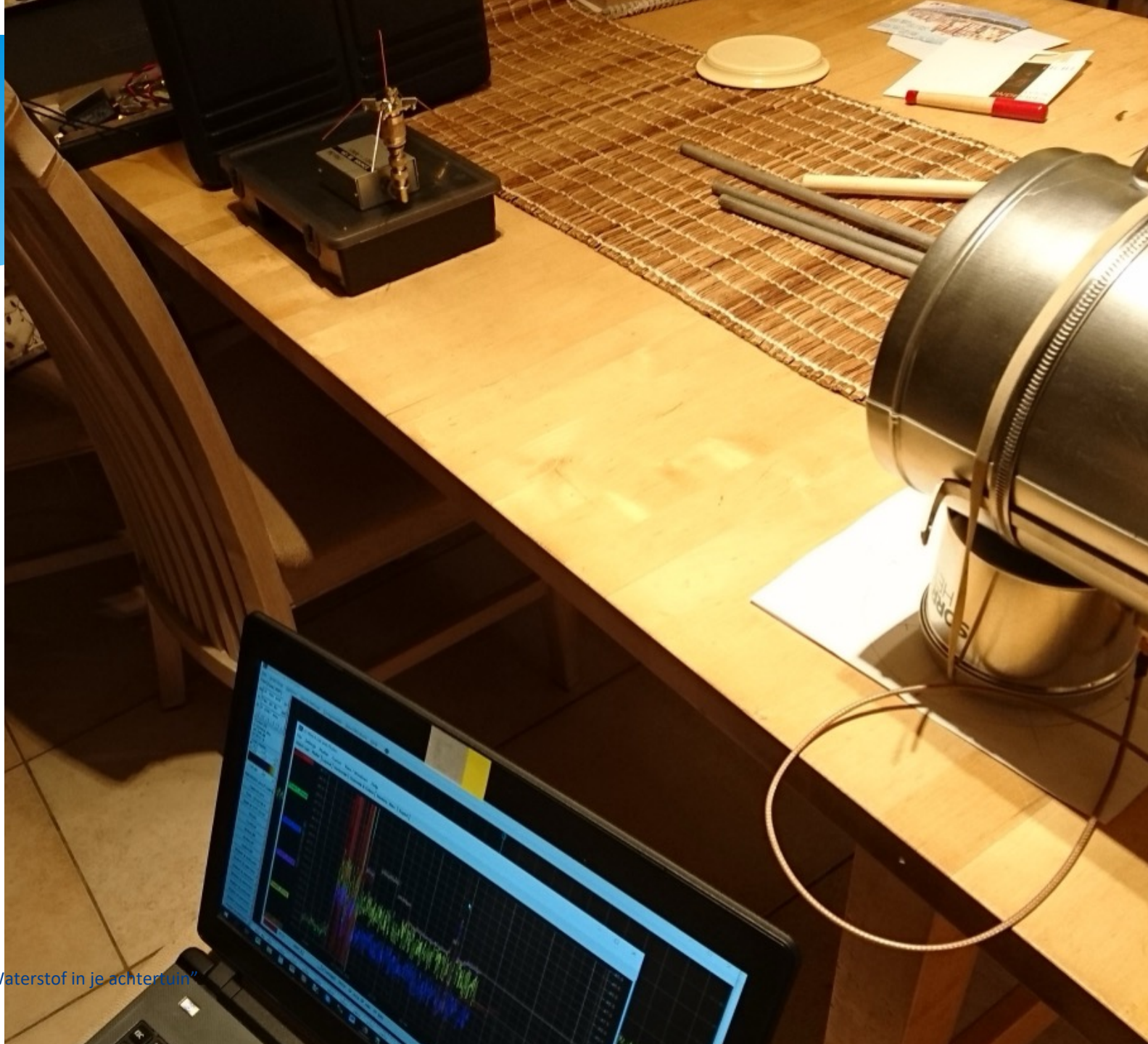
Taper -10dB is goed voor max S/N

Ref: P. Wade W1GHZ, QEX artikelen.

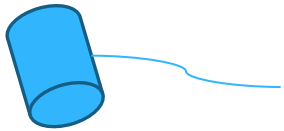
Zie ook: <https://www.qsl.net/n1bwt/preface.htm>

Bepaling bundelbreedte van de busstraler

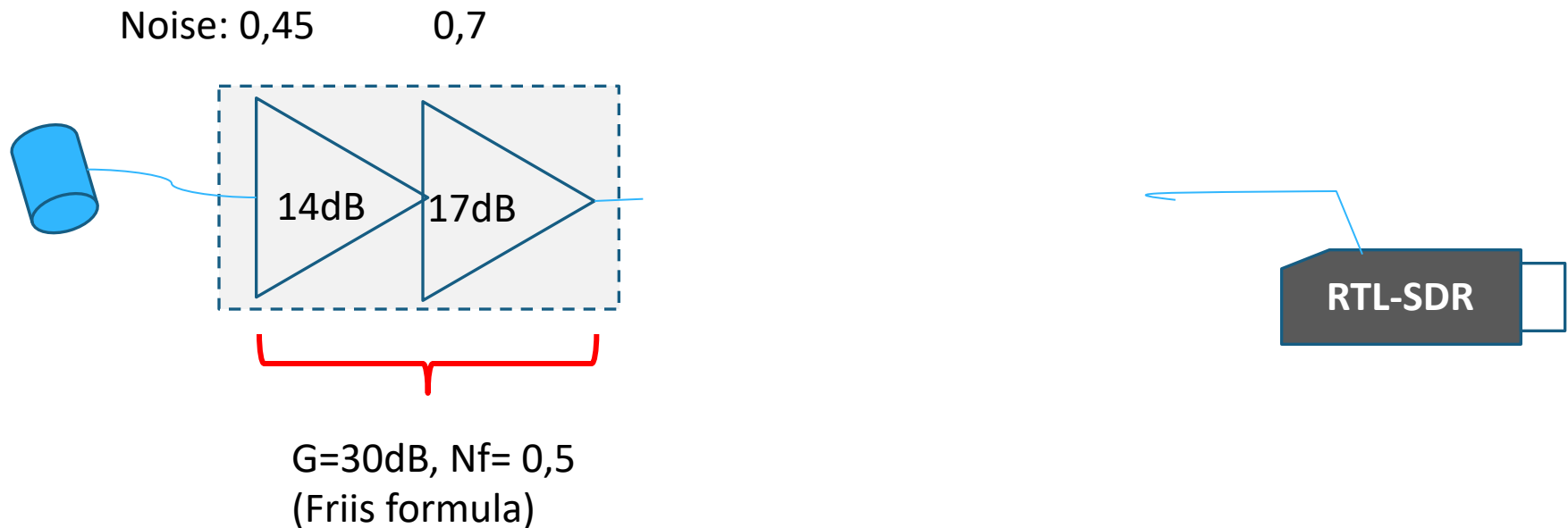

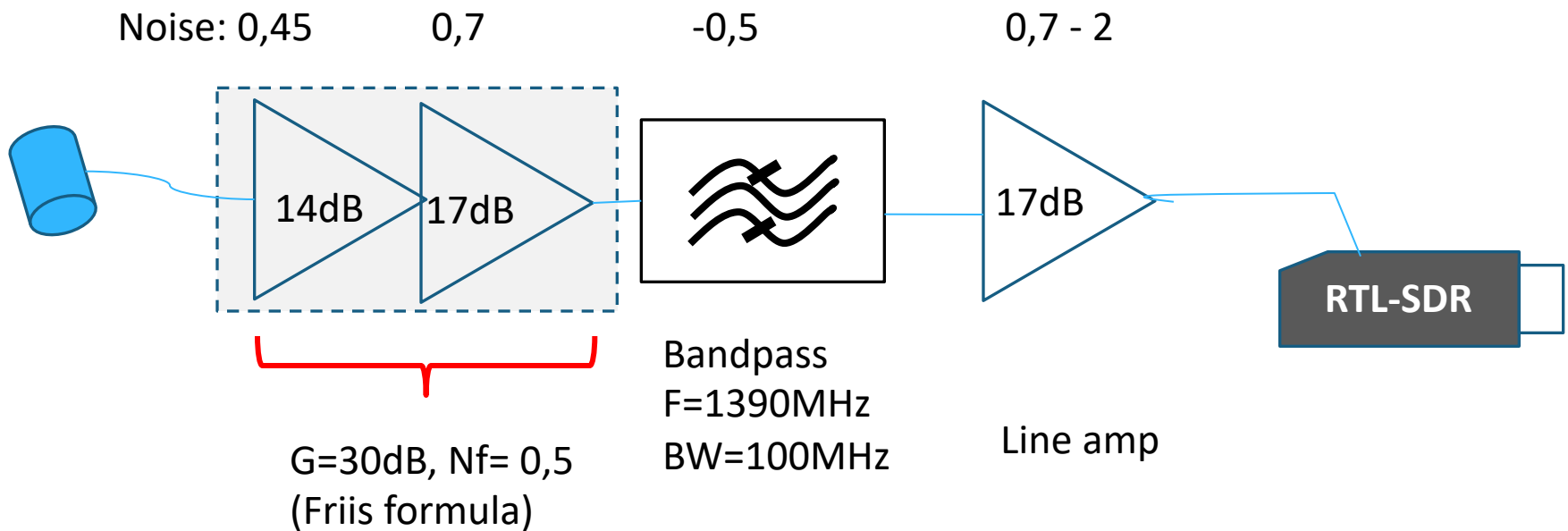
LNA en ontvanger

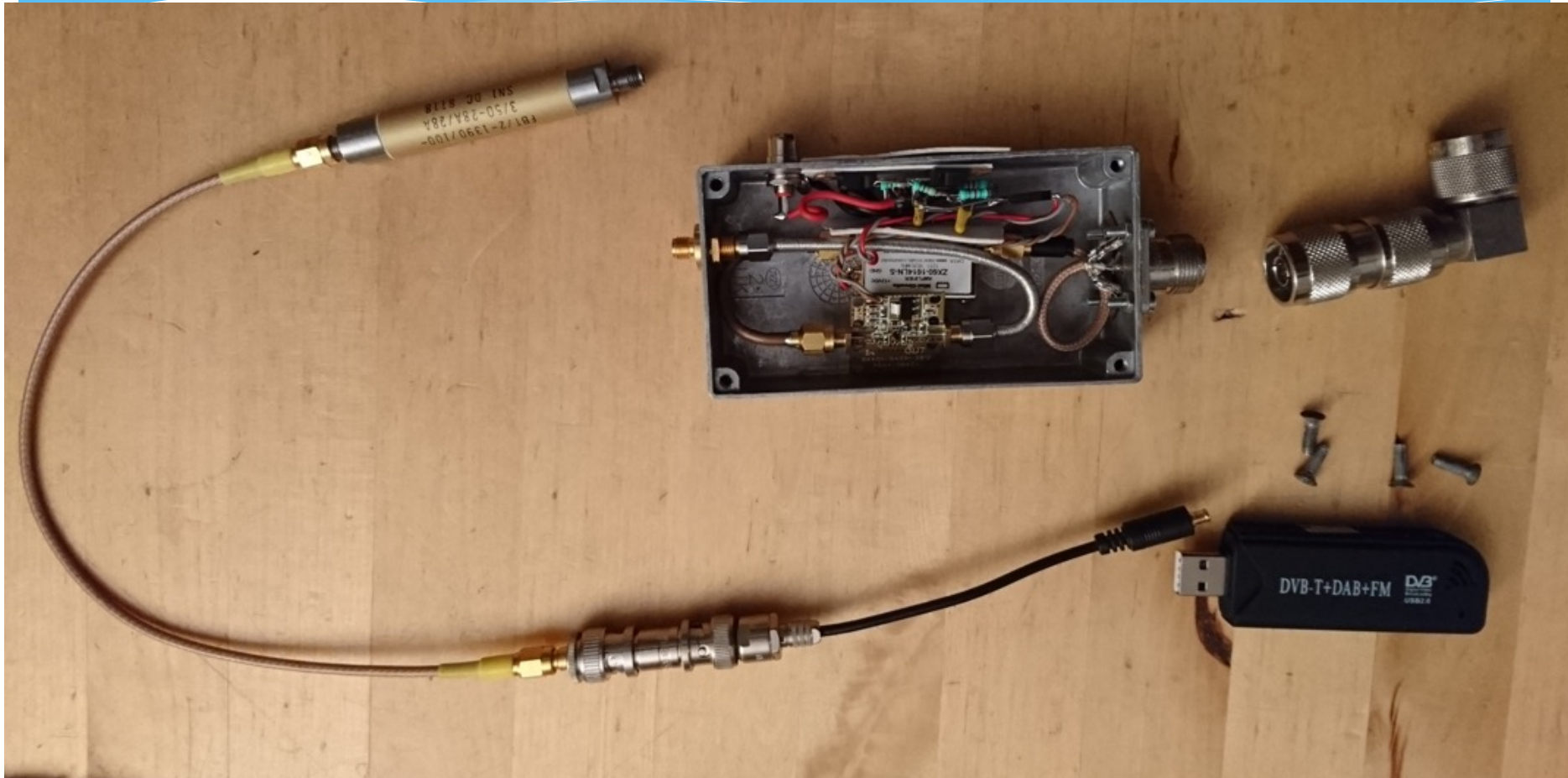
LNA en ontvanger

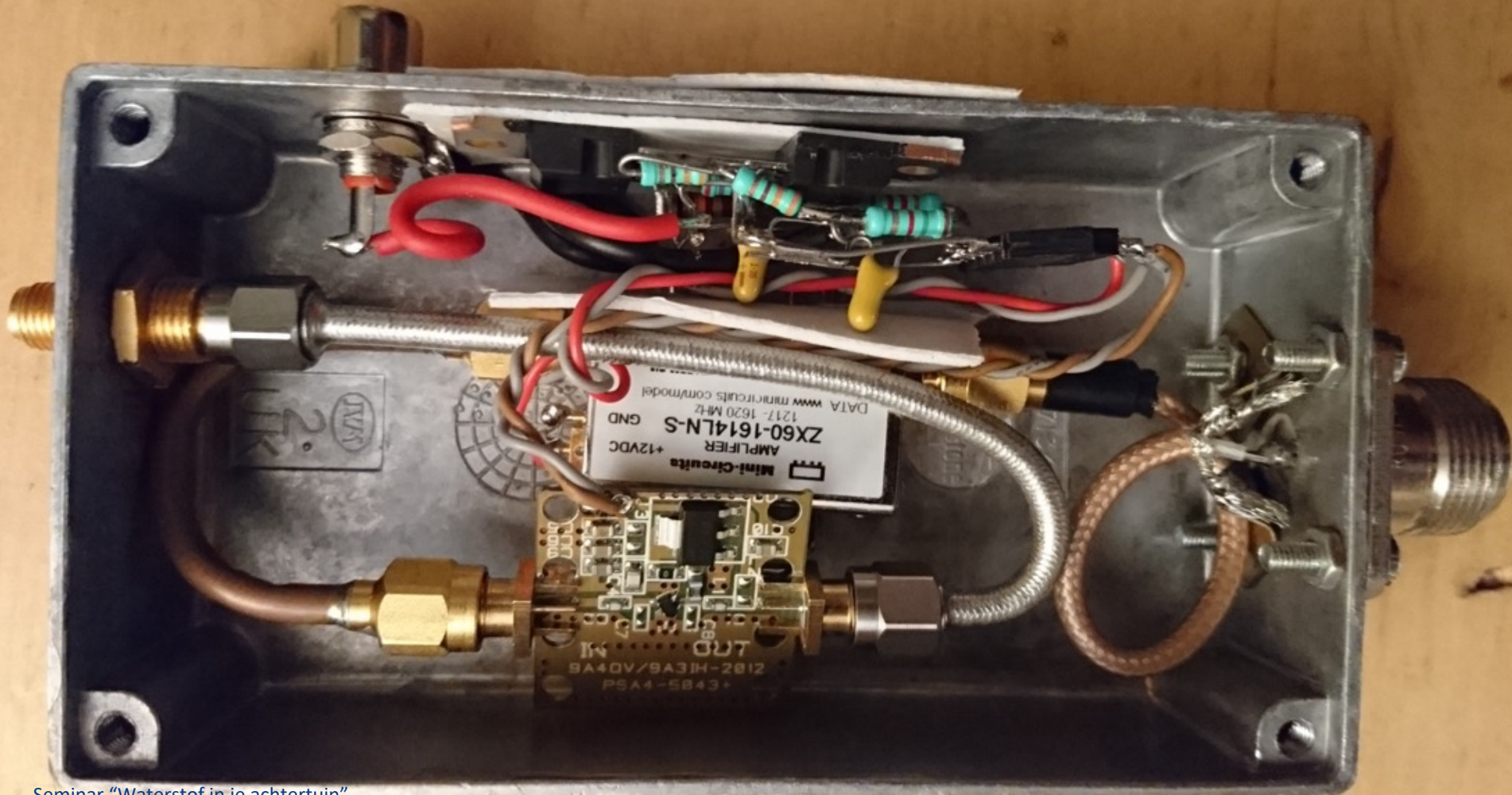
LNA en ontvanger

LNA en ontvanger

LNA en ontvanger

LNA en ontvanger

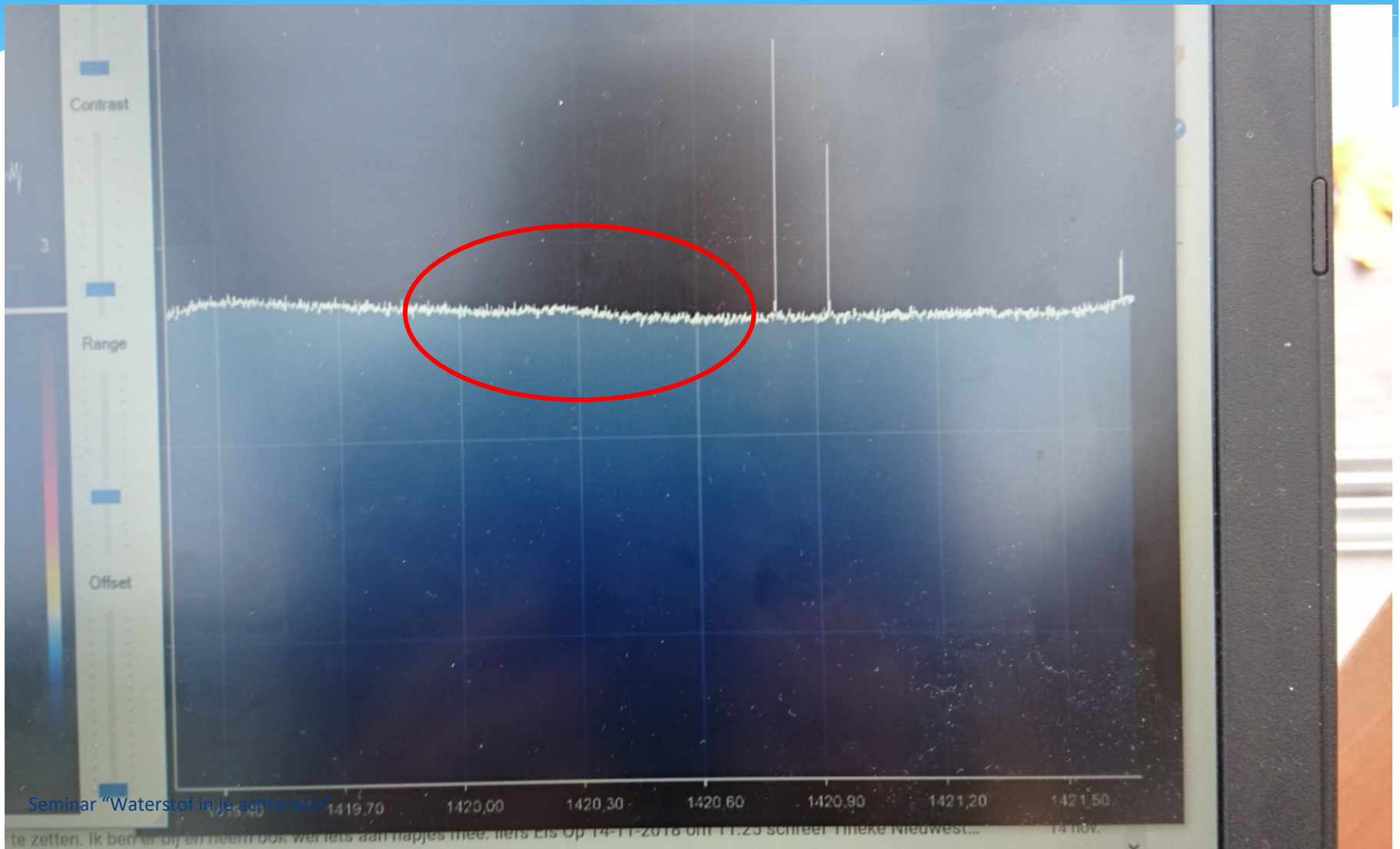
First light

21

First light

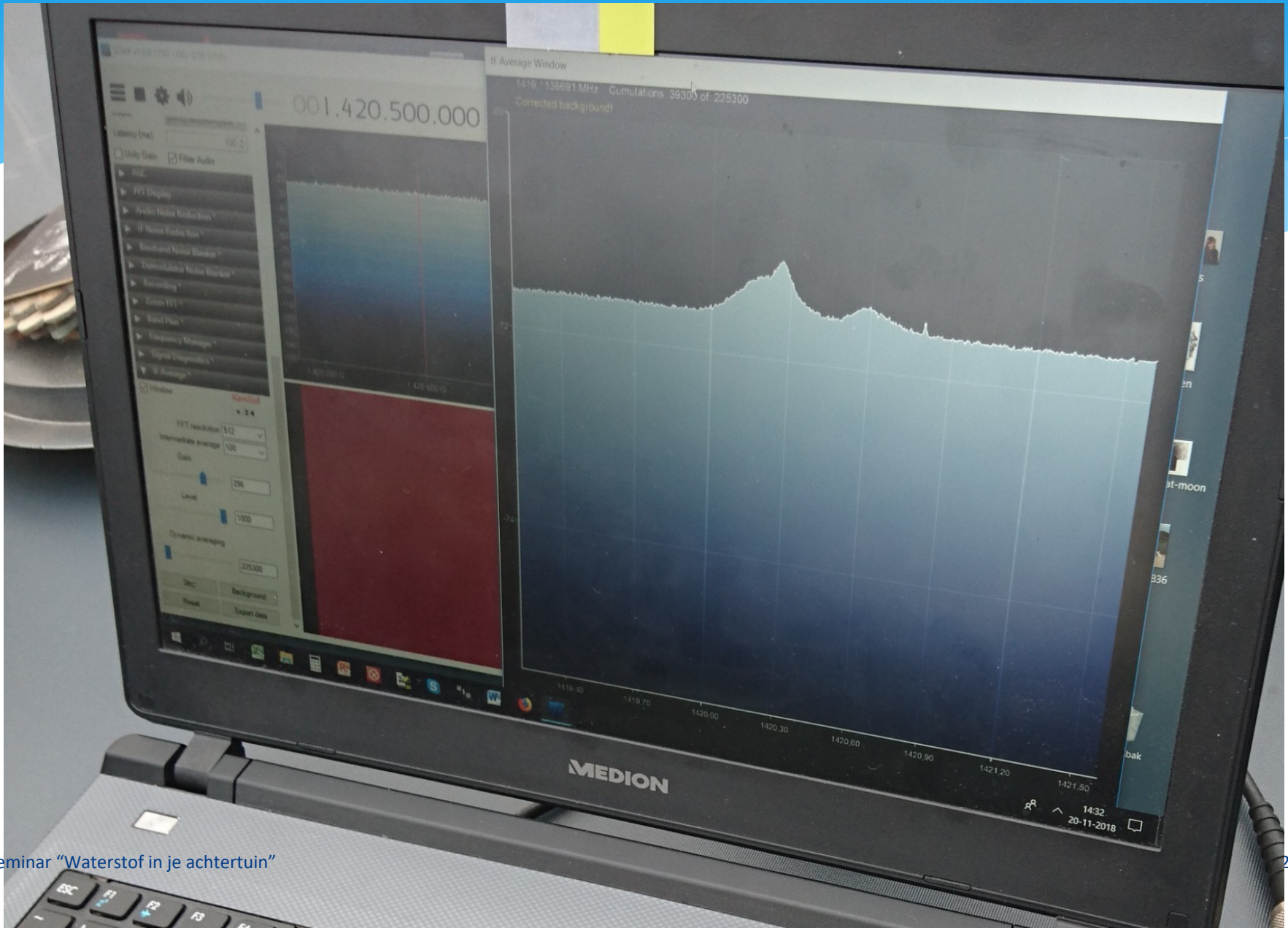

1,5 meter schotel

Eerst maar eens kijken of dat iets doet.

Houtje-touwtje en nog geen statief...

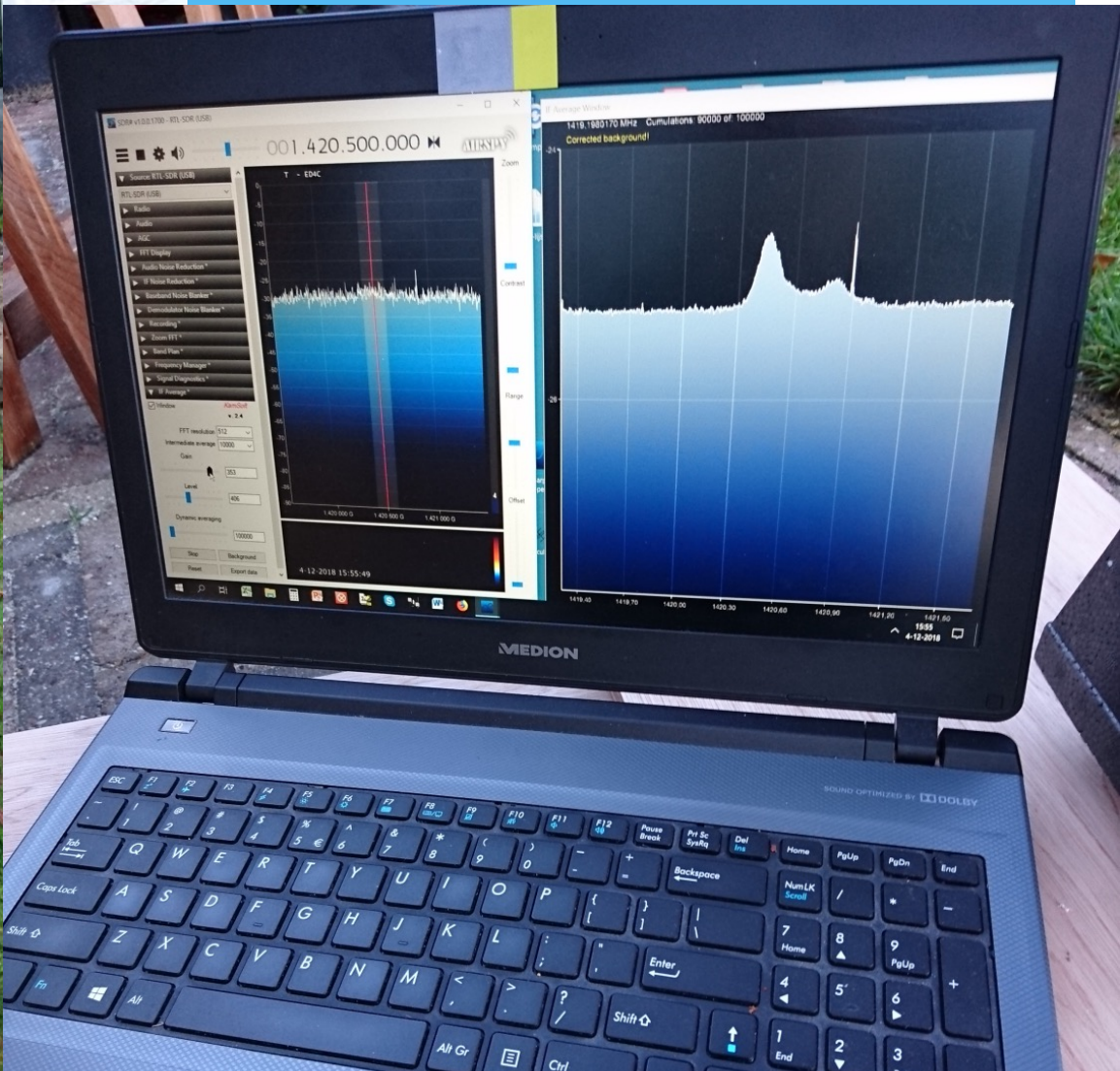
Opgesteld en afgeregeld

Betere opstelling, eerste Ina ingebouwd,

stabiel op melkweg richten

Straler goed in focus gebracht (moest 10 cm naar voren)

en afgeregeld

PC software

* Nodig:

- redelijke PC met USB
- een SDR programma voor ontvangst
- Integratie software

* Gevonden:

- Laptop
- SDR# (voldoet prima)
- Lucky find: een SDR# plug-in

‘IF Average’ van D. Kaminski

SDR# met plug-in - IF Average -

Een waterstof meting doen

IF-Average meet over de GEHELE I/Q middenfrequent die aangeboden is!

1. Bepaal Fourier van het ruissignaal (resultaat nog té ruiserig)
2. Maak een gemiddelde van véél van deze Fourier resultaten
3. Het resultaat is een frequentie-curve met daarin het signaal
4. Het Live signaal kan je zien en verder uitmiddelen voor nóg minder ruis.
Dit kost wel live update vertraging.
5. De resulterende curve opslaan.

Window *KamSoft*
v. 2.6

FFT resolution 1024

Intermediate average 100

Gain

Level

Dynamic averaging

Stop

Background

Reset

Export single AV

Multiple files

Number of files to save 2

Delay between rec. [s] 5

Path

D:\Frans\Documents

Files name

test-if

Seminar "Waterstof in je achtertuin"

Stop

Multiple save

SDR# v1.0.0.1700 - RTL-SDR (USB)

001.420.400.000

AIRSPY

- ▶ Baseband Noise Blanker *
- ▶ Demodulator Noise Blanker *
- ▶ Recording *
- ▶ Zoom FFT *
- ▶ Band Plan *
- ▶ Frequency Manager *
- ▶ Signal Diagnostics *
- ▼ IF Average *

Window *KamSoft*
v. 2.6

FFT resolution 1024

Intermediate average 10000

Gain 400

Level 859

Dynamic averaging 1000000

Stop Background

Reset Export single AV

Multiple files

Number of files to save 10

Delay between rec. [s] 15

Path
D:\Temp\RA-logs

Files name
data26122018-3

Stop Multiple save

Zoom

Contrast

Range

Offset

14:30
26-12-2018

Window *KamSoft*
v. 2.6

FFT resolution

Intermediate average

Gain

Level

Dynamic averaging

Stop

Background

Reset

Export single AV

Multiple files

Number of files to save

Delay between rec. [s]

Path

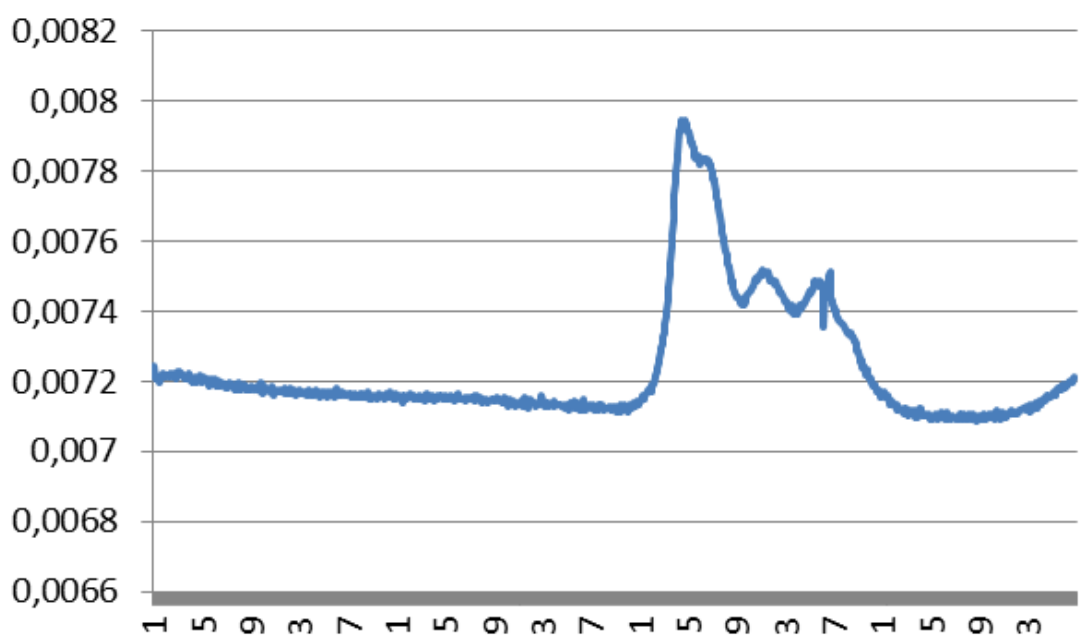
Files name

Stop

Multiple save

81/100

SDR# met plug-in - IF Average -

BELANGRIJK:

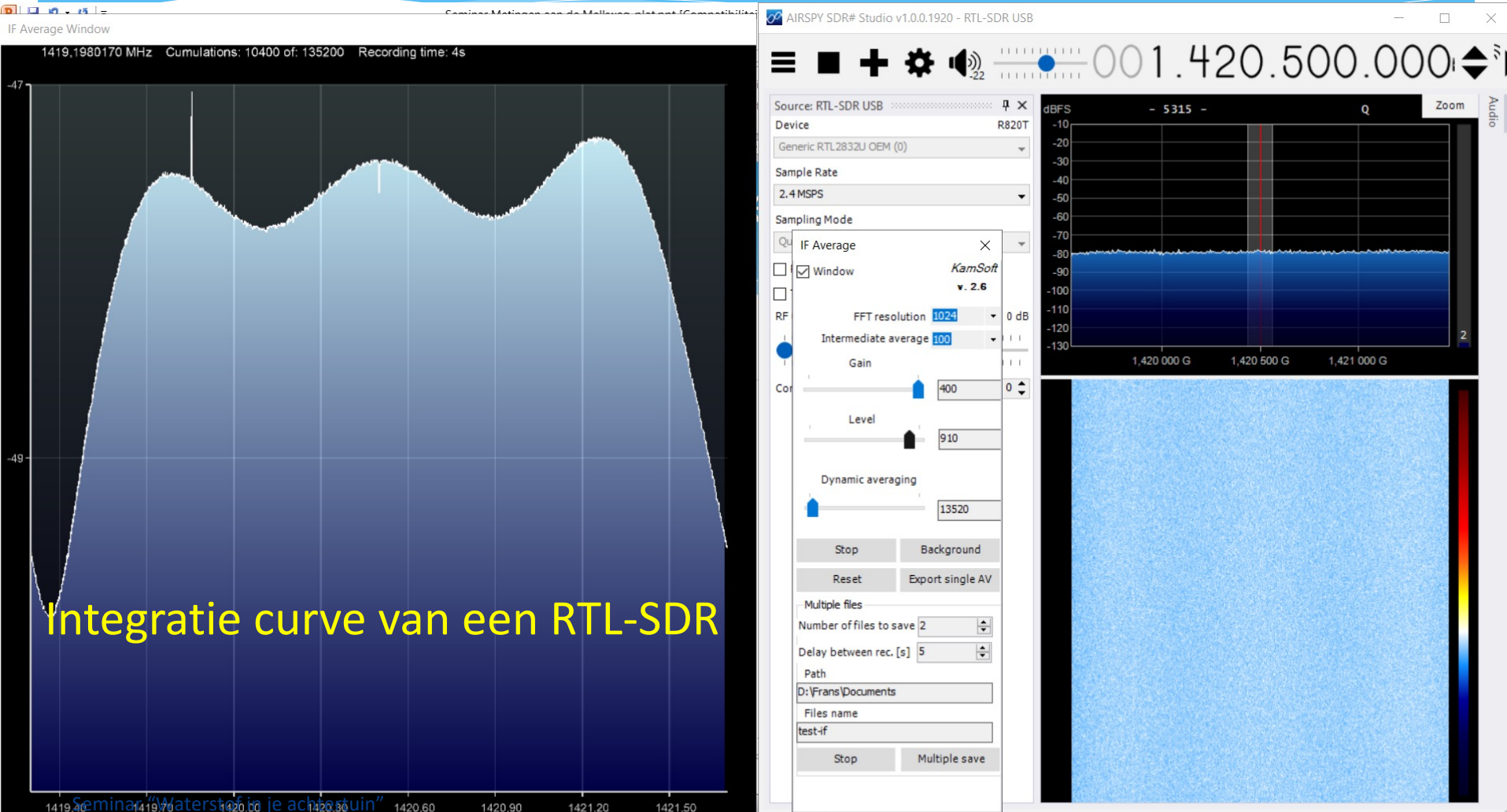
Het maken van een background zónder melkweg signaal!

Voordat je die backgroundmeting start, overweeg welke methode:

1. Schotel wegdraaien van melkweg (cold sky)
2. Schakelen van antenne naar een 50 Ohm weerstand
3. Andere frequentie (bijvoorbeeld 2 MHz hoger)
4. Hoorn afdekken met RF dempend materiaal

De background meting wordt verder gedaan met dezelfde (!) installatie en instellingen

Background creation

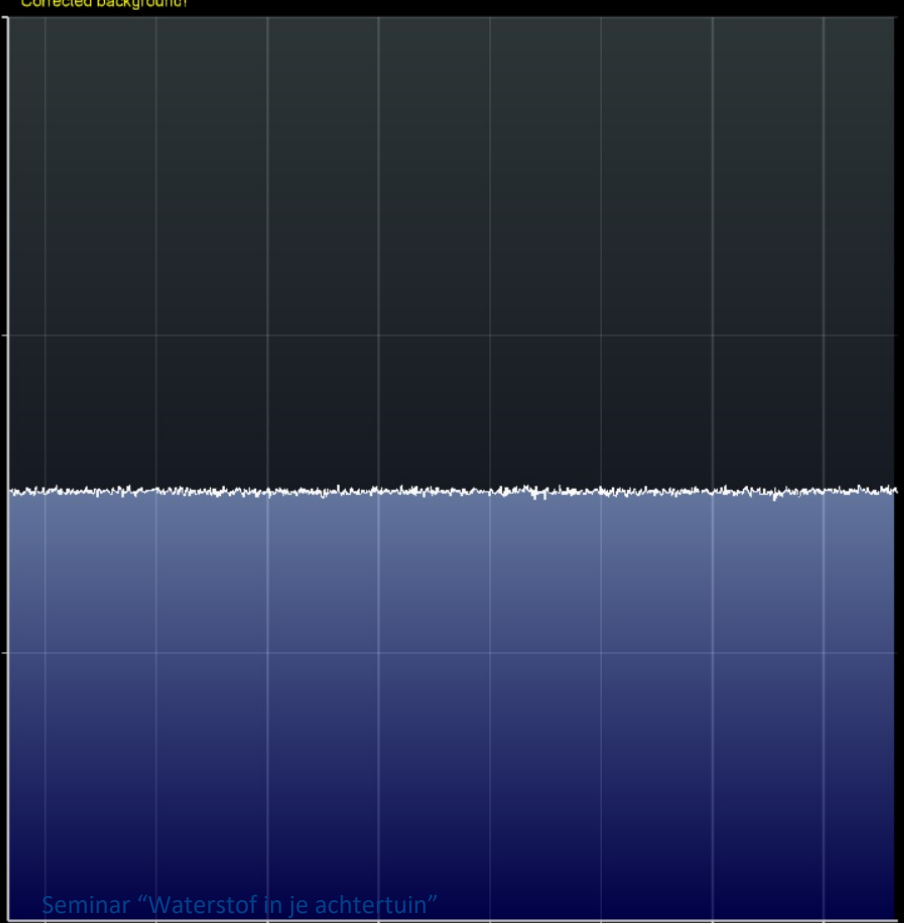

Integratie curve van een RTL-SDR

Background correction

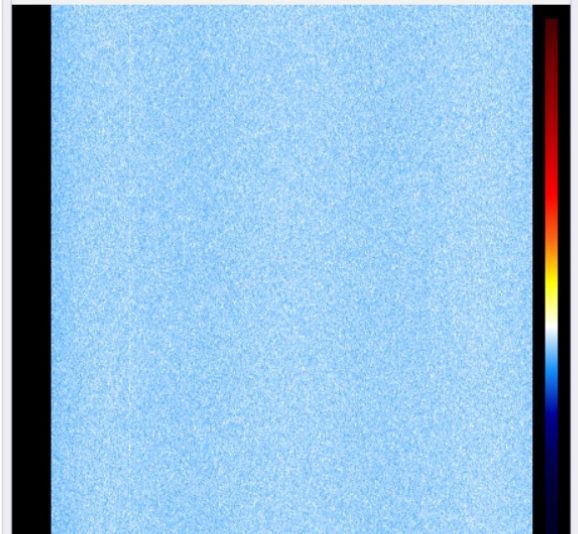

IF Average Window

1419.1980170 MHz Cumulations: 125500 of: 135200 Recording time: 53s
Corrected background!

dBFS -1C3A - Q Zoom

Source: RTL-SDR USB
Device: R820T
Generic RTL2832U OEM (0)
Sample Rate: 2.4 MSPS
Sampling Mode: IF Average
IF Average: Window
KamSoft v. 2.6
RF: FFT resolution 1024 0 dB
Intermediate average 100
Gain: 325 0
Cor: Level 1000
Dynamic averaging: 13520
Buttons: Stop Background Reset Export single AV
Multiple files: Number of files to save 2 Delay between rec. [s] 5 Path: D:\Frans\Documents Files name: test-IF Buttons: Stop Multiple save

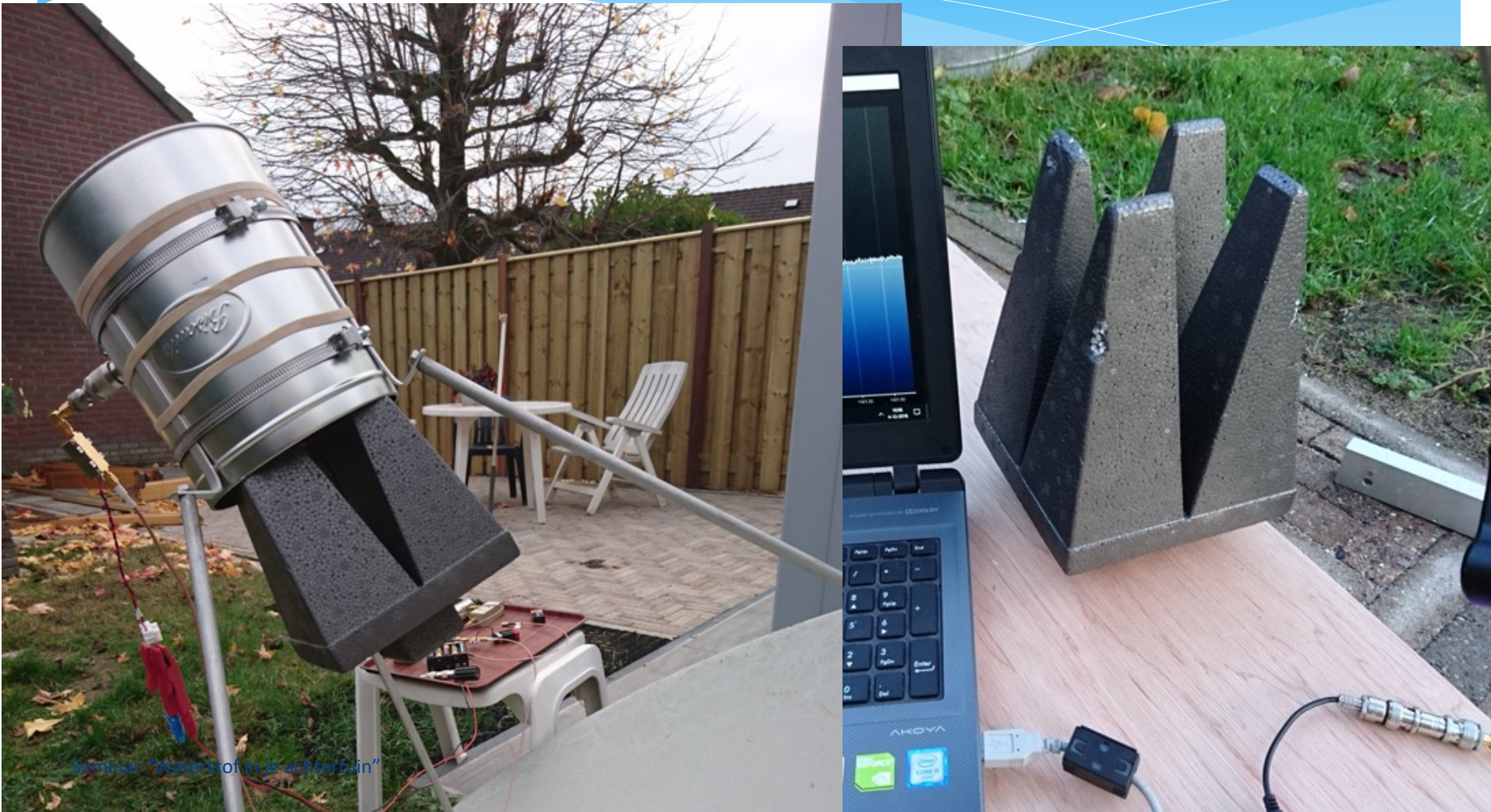

Seminar "Waterstof in je achtertuin"

Typ hier om te zoeken

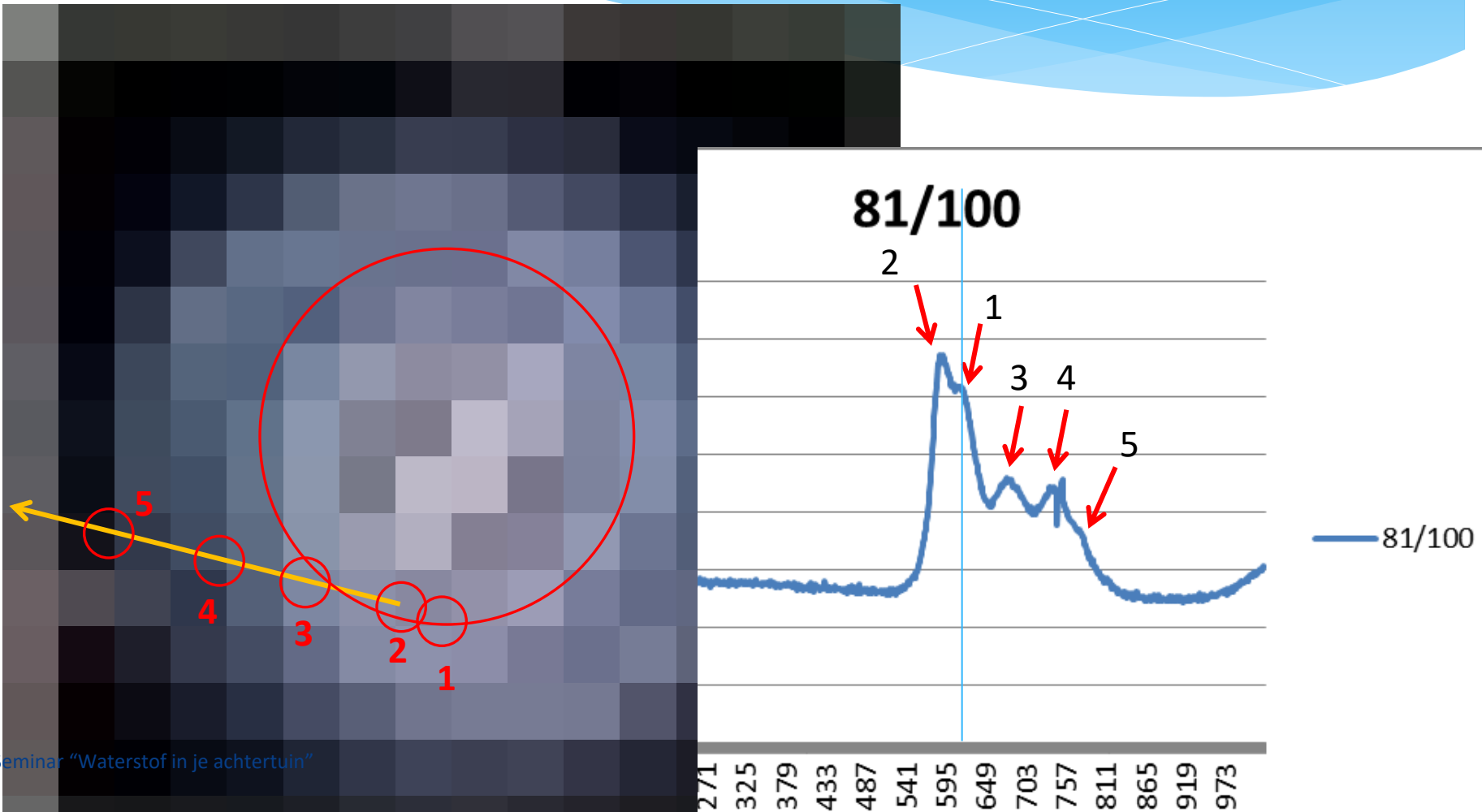
16:11 9-3-2026

SDR# met plug-in - IF Average -

1e waarneming

Wat zie ik eigenlijk

1e waarneming

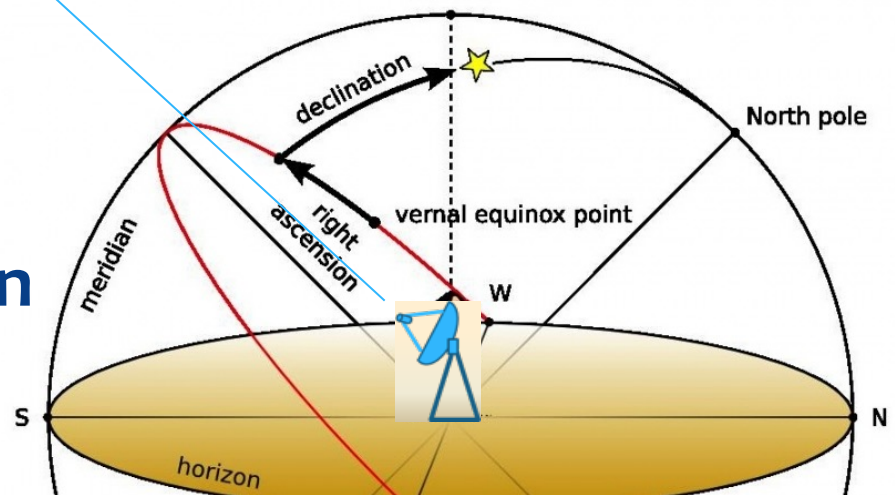
Hoe kom ik aan deze resolutie?

- * Wat we zien is de resolutie in frequentie en dus van de SW en de ontvanger:
bij 1024 samples voor 2 MHz bandbreedte geeft dat $2048000/1024 = 2000$ Hz per FFT bin .
- * Bundelbreedte van een schotel: $70 * \lambda/D$ graden.
Hier geeft dat : $70 * 0,21 / 1,5 = 9,8$ graden
- * Deze bundelbreedte kan enige versmering geven.

De –statische- waarneming

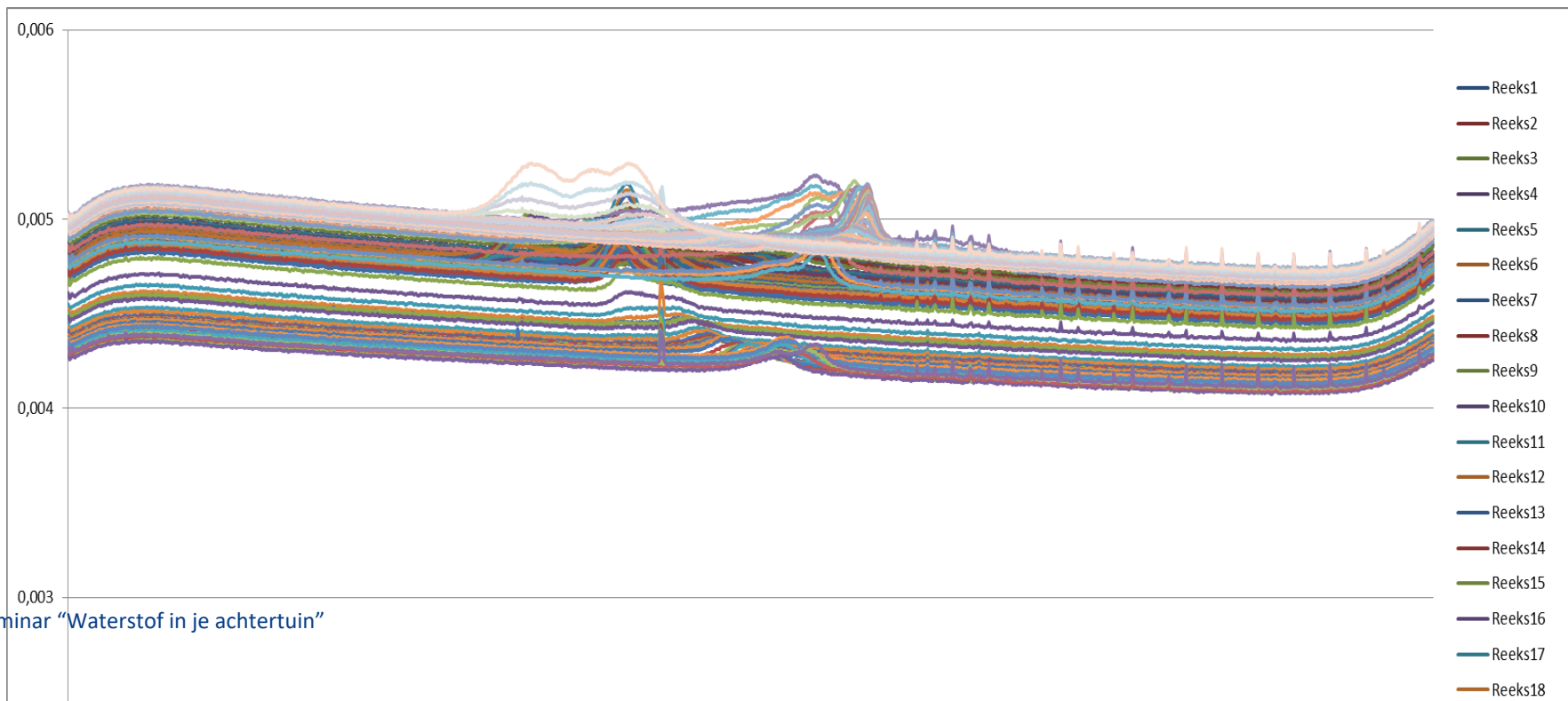
Stilstaande schotel → gebruikt als – doorgangs instrument –

- * De schotel is gericht op:
  - > het zuiden
  - > op 38 graden hoogte (precies op de hemelequator).
- * Ruim een dag meten hemelscan 360 graden
- * Ongeveer elke 13 minuten in een file opslaan.

Overzicht resultaat (1)

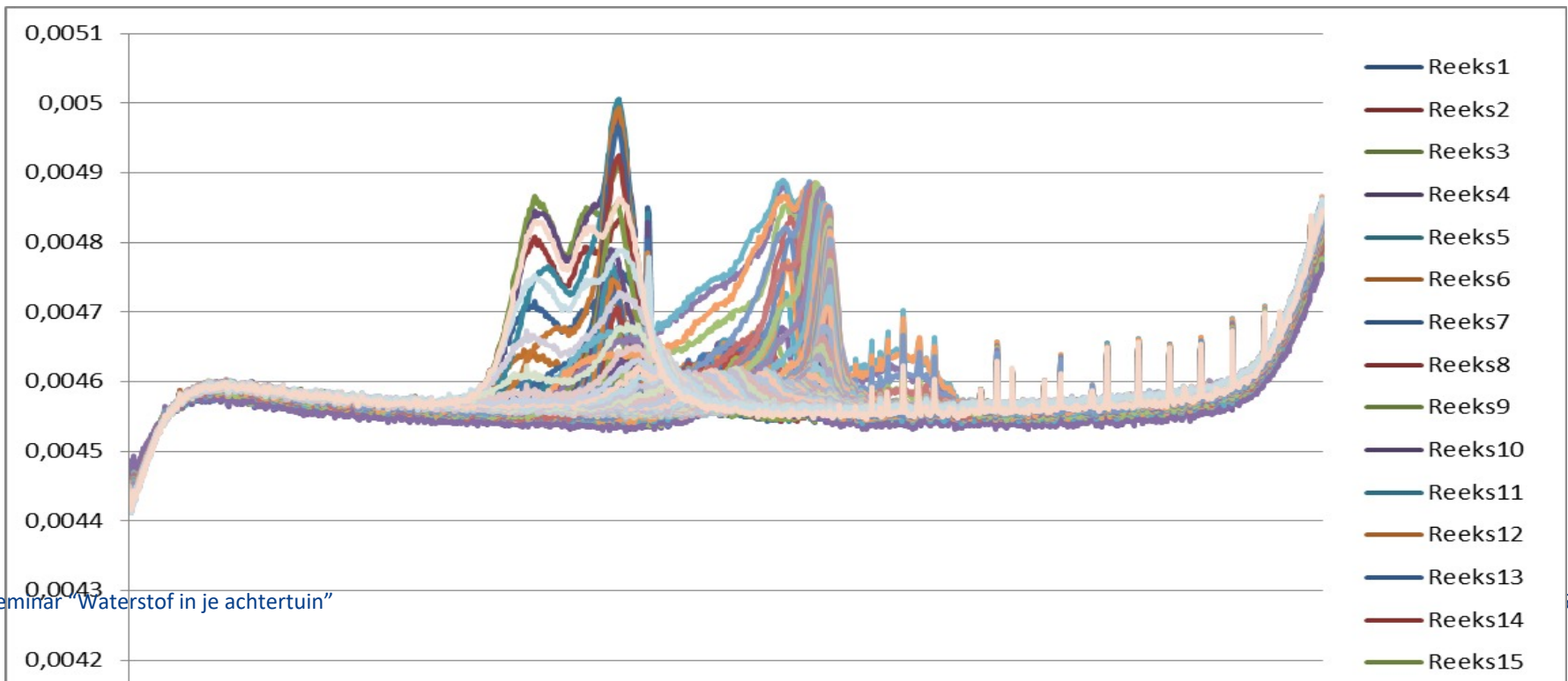
150 curves opgeslagen
Elke 13 minuten, dus ongeveer 32 uur gelogd.

Overzicht resultaat (2)

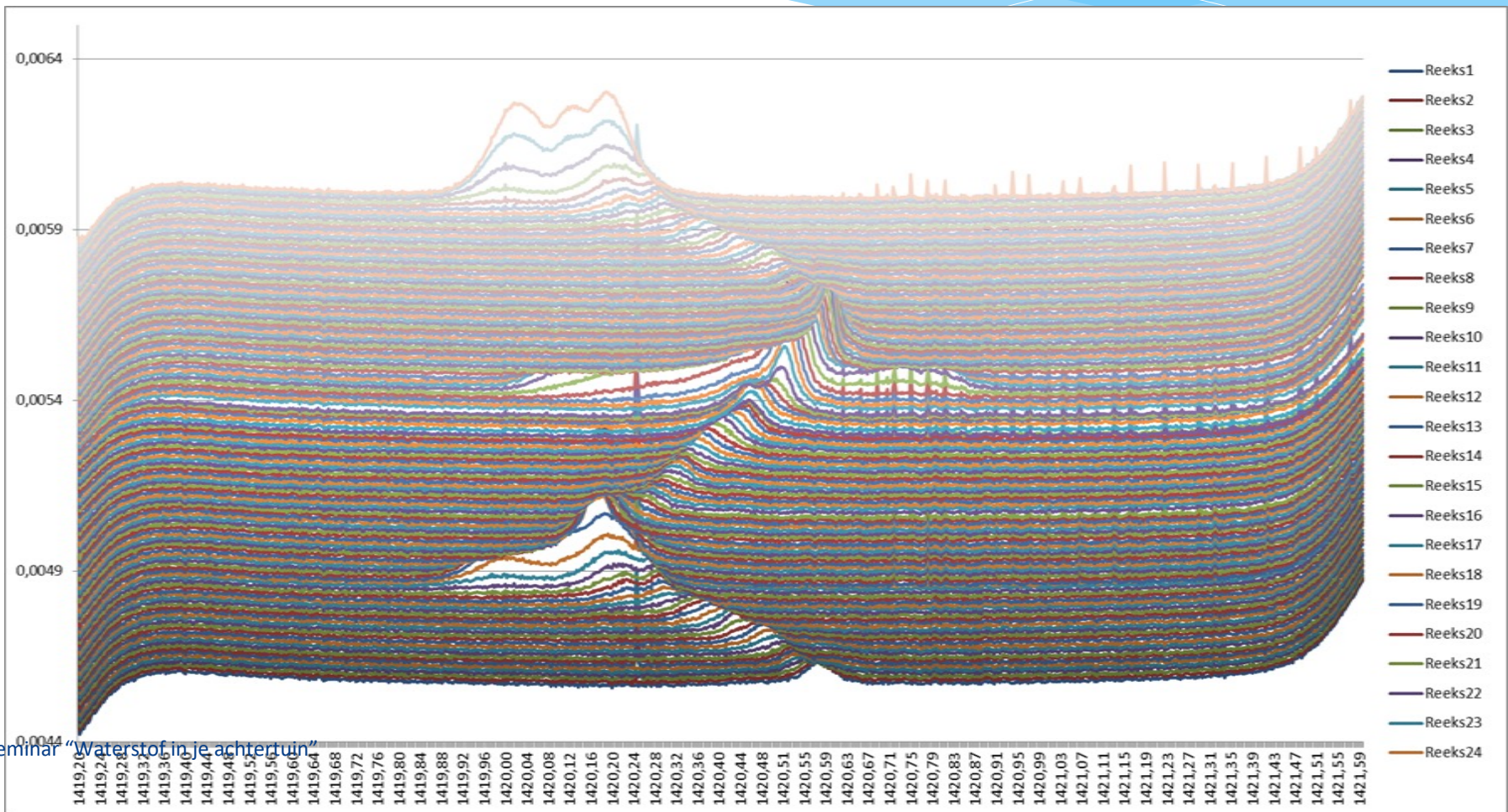
150 curves opgeslagen

BEWERKING: Versterking gelijk gemaakt en helling gecompenseerd

Overzicht resultaat (3)

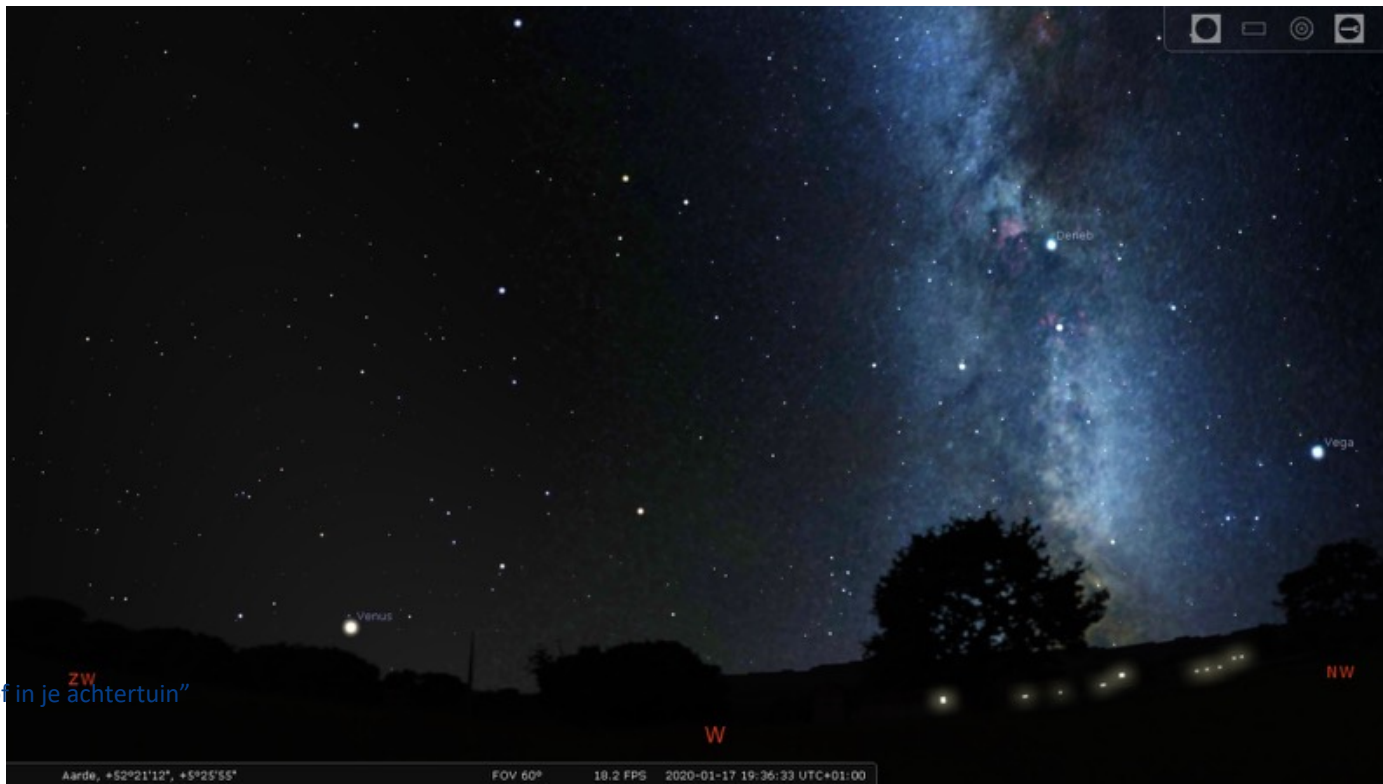
150 curves , 32 uur van boven naar beneden

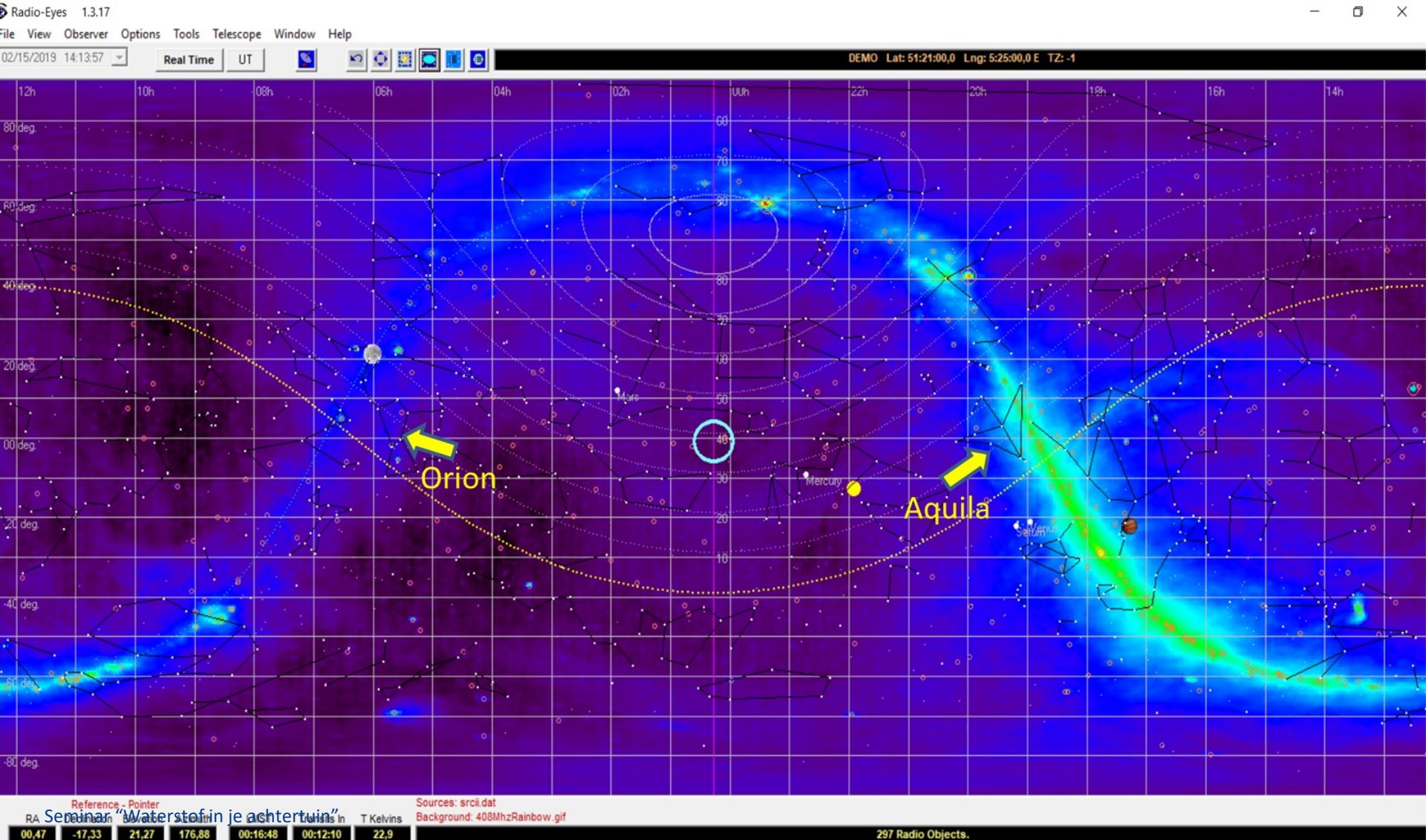
Wat kunnen we verwachten?

De sterrenhemel draait in 24 uur –om ons heen-
De Melkweg staat bijna vertikaal...

Die komt dus ,in 32 uur, drie keer voorbij (door het zuiden)

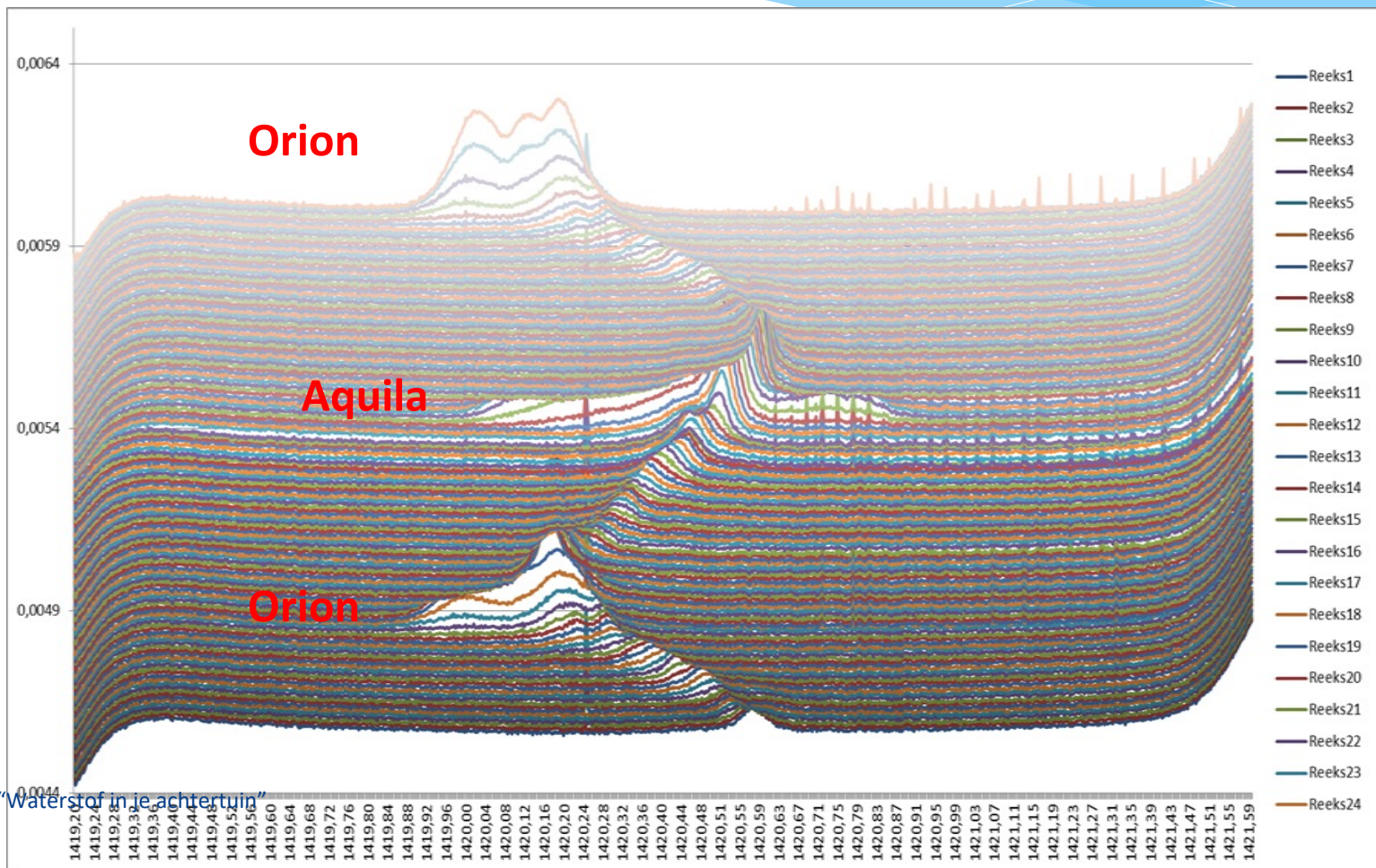

Wat kunnen we verwachten?

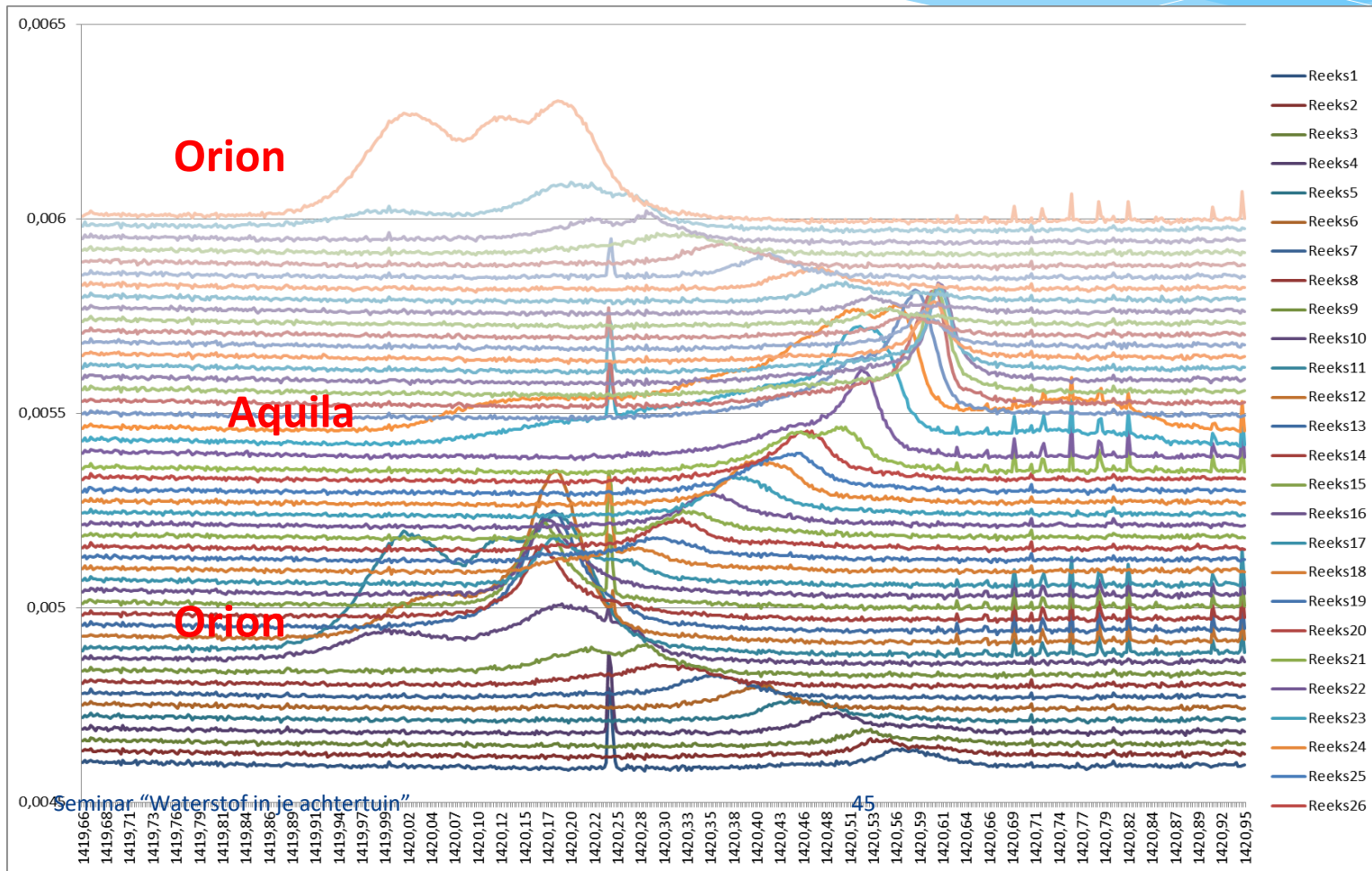
Overzicht resultaat (3a)

150 curves , 32 uur van boven naar beneden

Overzicht resultaat (3b)

50 curves , 32 uur van boven naar beneden, dus 1 op drie blijft.

Inderdaad,
3 x Melkweg

Maar **wat** zit
daartussen??

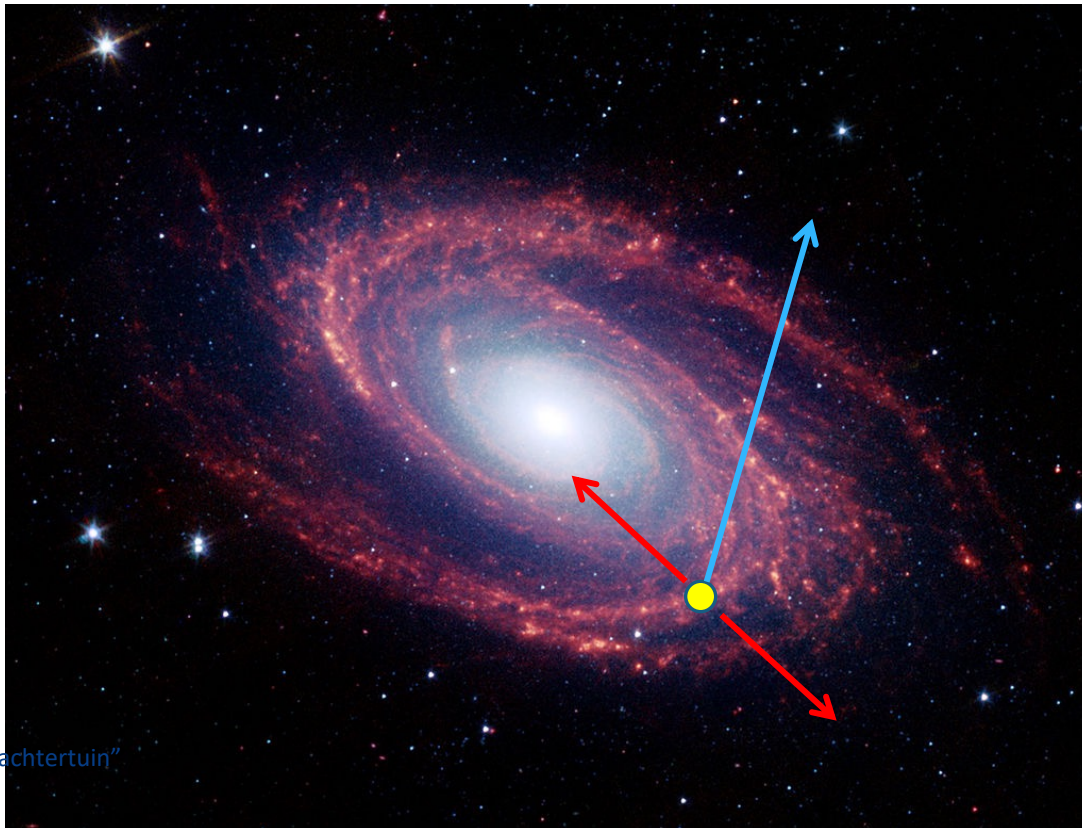
En waarom
Een **sinusvorm**??

Verklaring en berekening

Wat zie je ertussen?

Wij zelf zitten in een spiraalarm van de melkweg.

Waar je ook kijkt, je moet altijd door het zwakke watersof van deze arm heen kijken

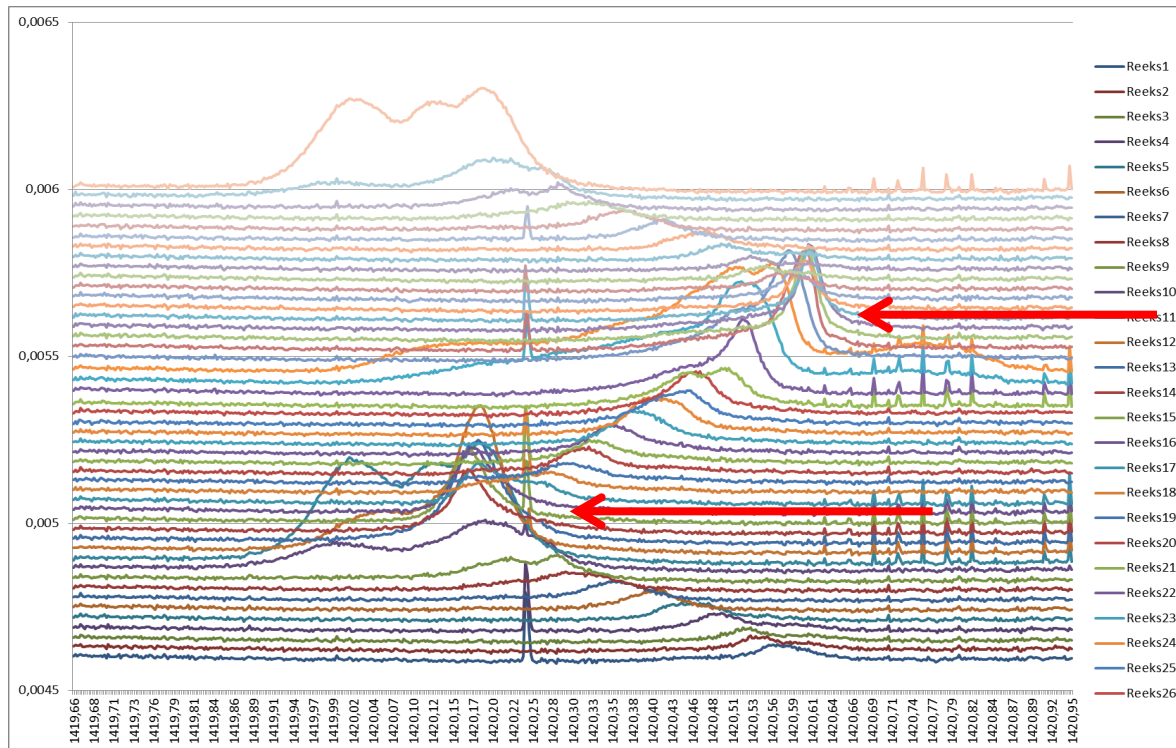

M81
Wikipedia

Verklaring en berekening

Is de sinusvorm precies 24 uur?

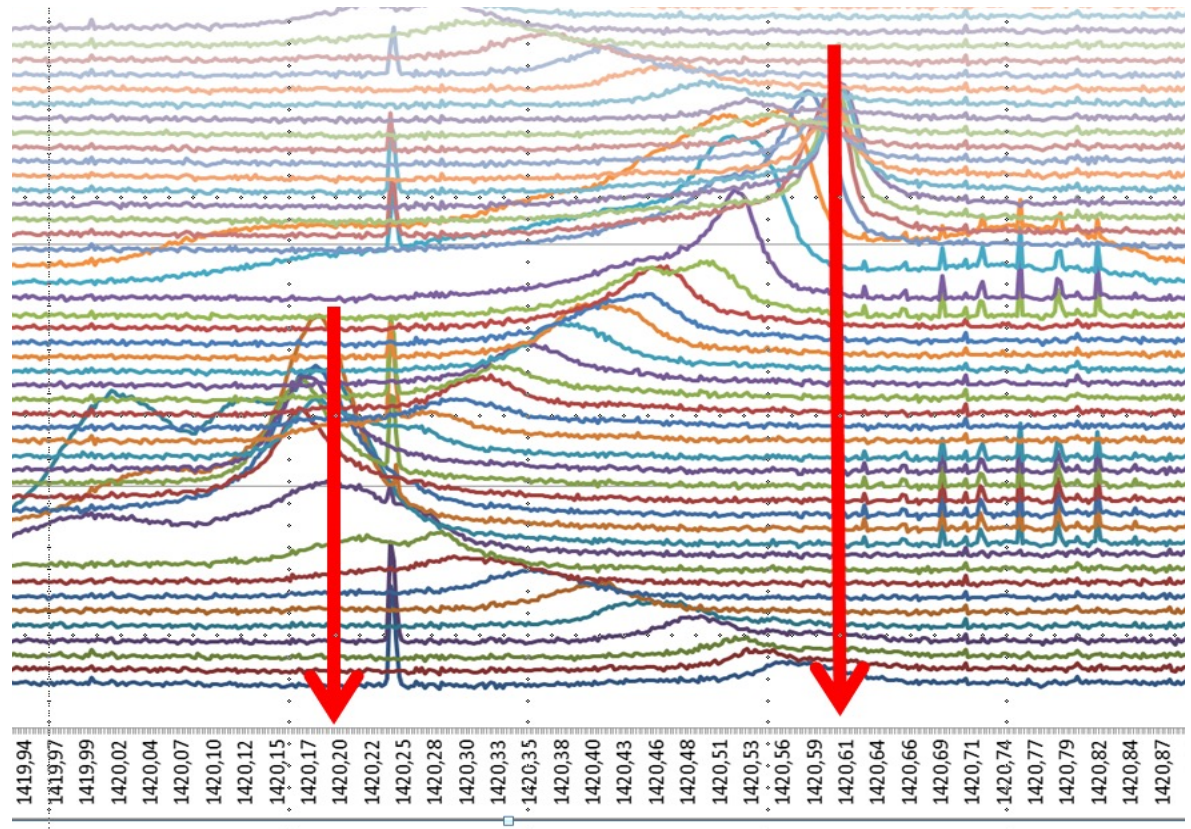
Ja, maar...

Verklaring en berekening

Is de sinusvorm precies 24 uur?

Ja, maar... tussen die toppen zit ongeveer 400KHz

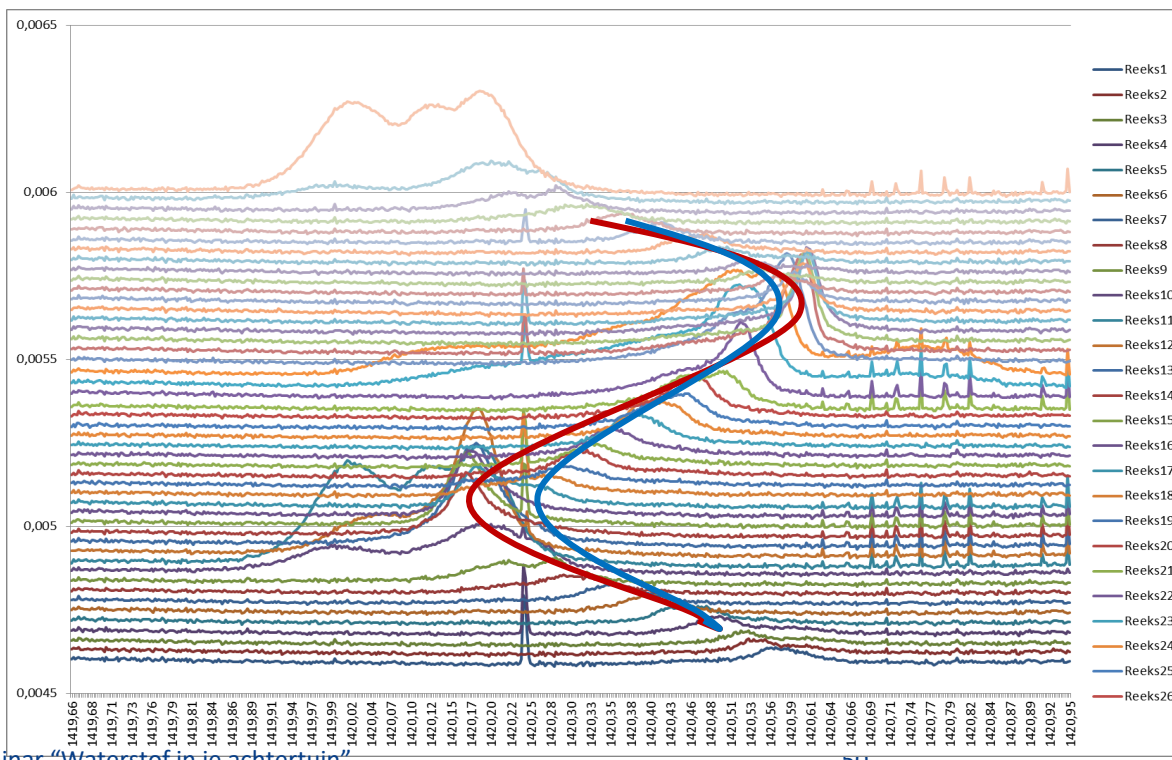
Rotatie Aarde 1x per 24 uur

Voor berekening Wat nauwkeuriger kijken

Waar loopt die sinusvorm precies?

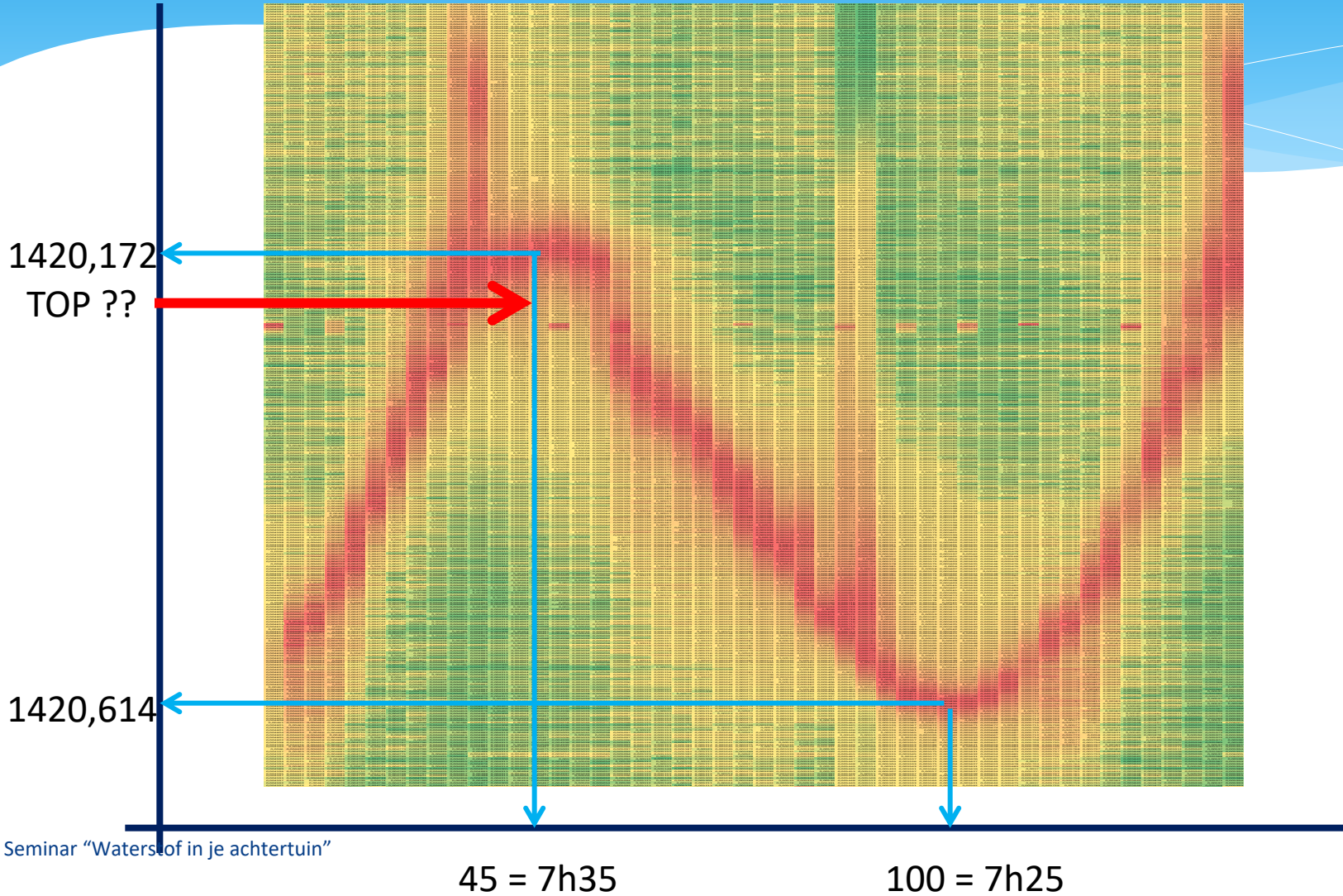
Kunnen we de toppen precies extraheren?

**1. Een best fit van
de sinusvorm.**

Blauwe curve of rode?

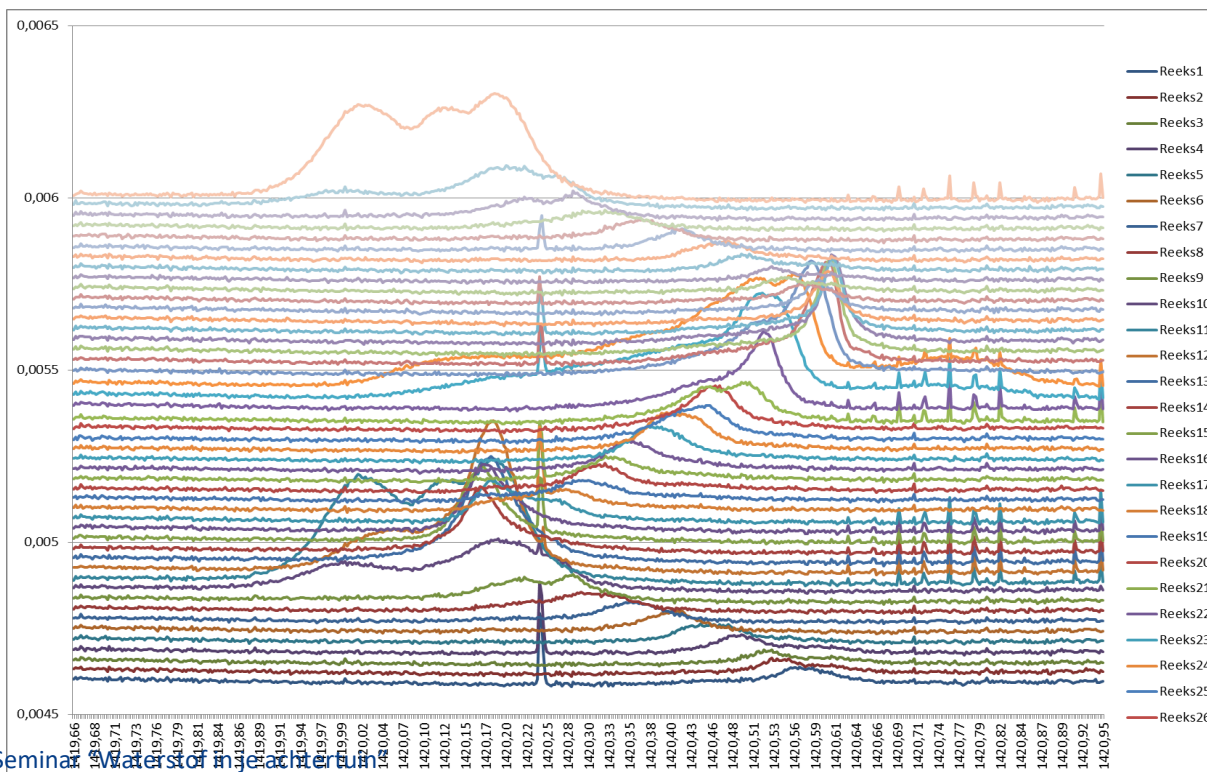
The maxima over a day in colour

Voor berekening Wat nauwkeuriger kijken

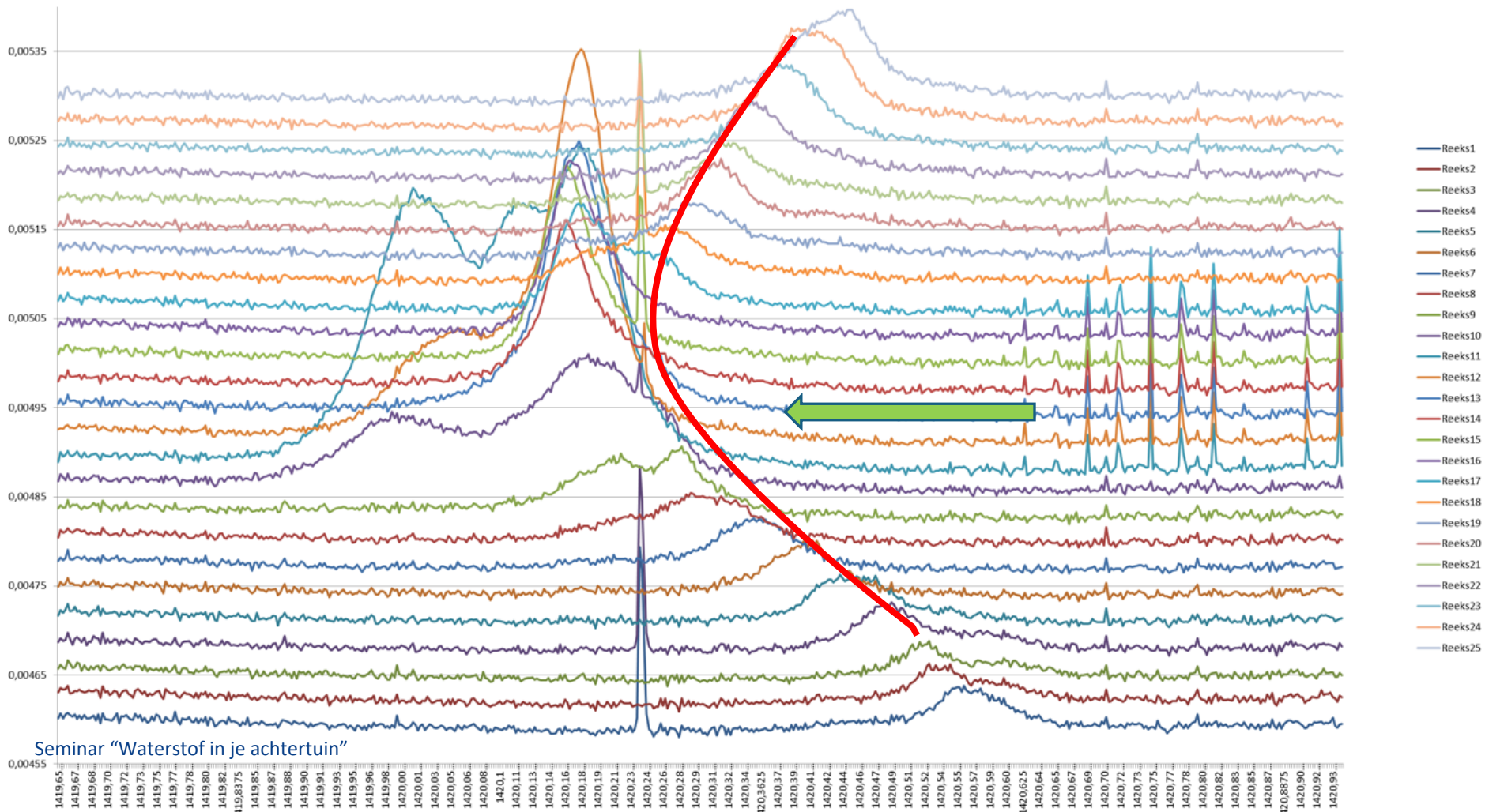
Waar loopt die sinusvorm precies?

Kunnen we de toppen precies extraheren?

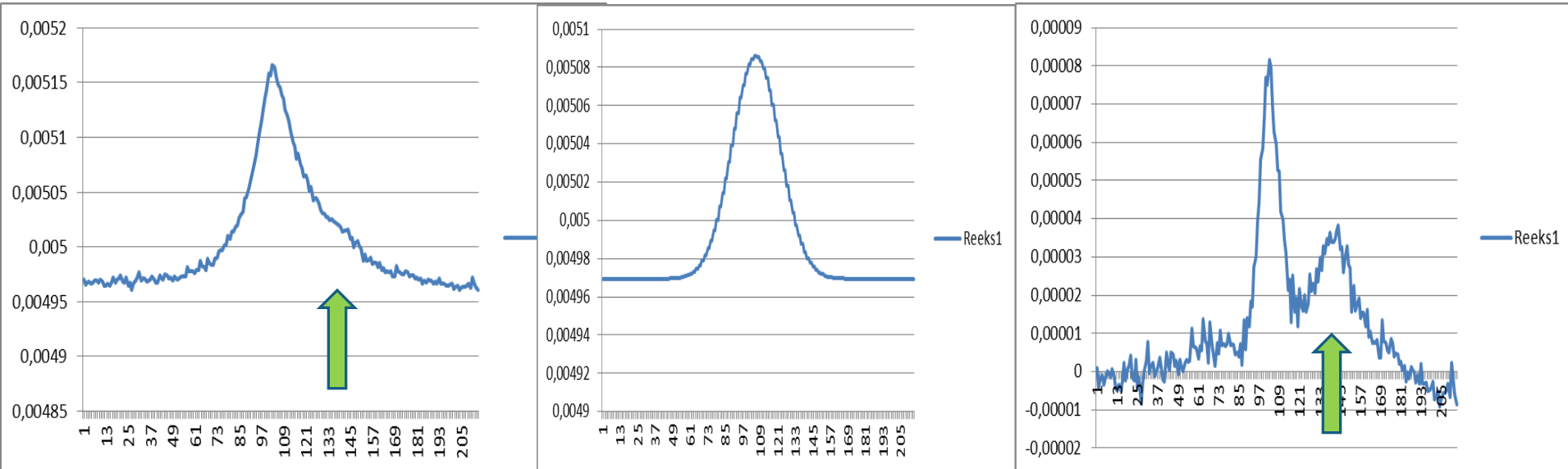
1. Een best fit van de sinusvorm.
2. Een best fit van de Gausch-curve aftrekken van het Melkwegsignaal .

Voor berekening Wat nauwkeuriger kijken

Verklaring en berekening

Is de Gausch-curve aftrekken genoeg?

Nu kunnen we duidelijk de frequentie van de top bepalen

Verklaring en berekening

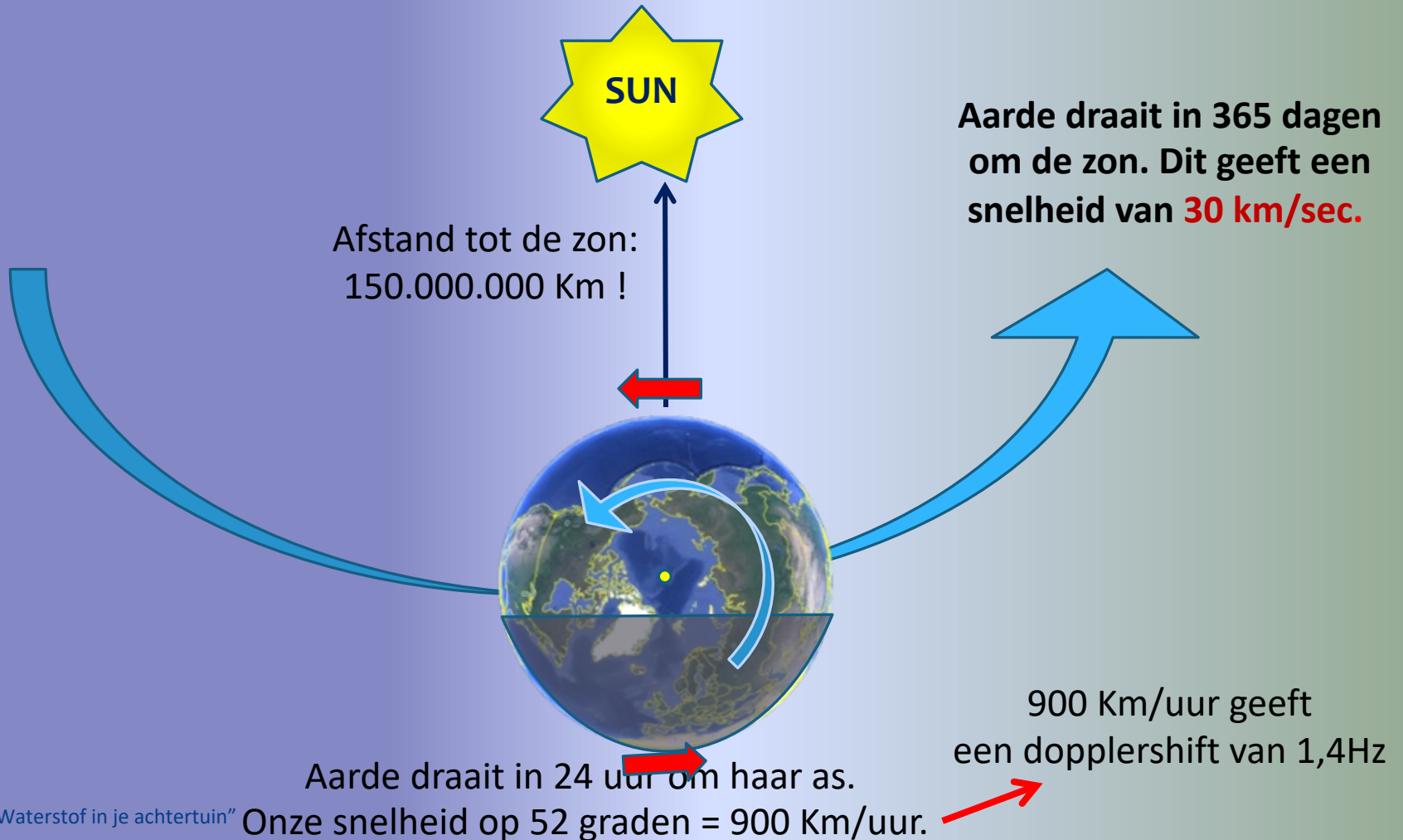
De bepaling is nu duidelijk:

**gemeten frequentie verschil : $1420,53 - 1420,27 =$
260KHz**

Dit komt neer op een snelheid van 27,7 km/sec.

Deze snelheid komt wel bekend voor...

Verklaring en berekening

Verklaring en berekening

De verklaring is duidelijk, maar de afwijking is toch wel groot:

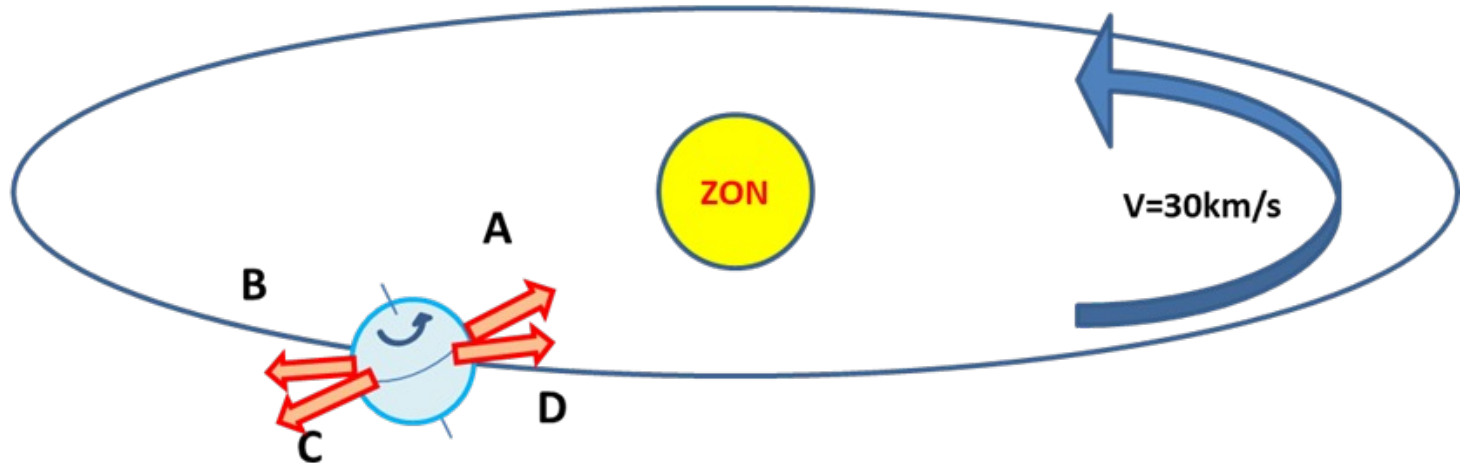
berekend: 30 km/sec. en gemeten: 27,7 km/sec.

Een afwijking van ongeveer 6%
(zo slecht is een dongle x-tal toch niet?)

Kunnen we dat nog verder verklaren?

Verklaring en berekening

De aarde staat niet recht op in de baan om de zon.

De helling (scheefstand van aarde) is 23 graden,
dus maximale snelheid (in B en D) is $\cos(23) \cdot V_{\text{omloop}}$.

$$> \cos(23) \cdot 30 = 27,6 <$$

Wat kan ik verder nog

- * Meten aan melkweg armen om spiraal armen opnieuw te mappen.
- * Snelheids profiel van binnen naar buiten om dark-matter issue te laten zien
- * Totale massa berekenen van de melkweg
- * Proberen met –lang- integreren iets te zien van M31

Wat wil ik? Antwoord:

- * **GELUKT!**
- * **Is 21cm waterstof (lijnstraling) te doen?**
-> **Jazeker!**
- * **Hoe groot moet een antenne dan wezen?**
  - * **1,5 meter is zeker voldoende**

Vragen?